

Hizkuntzen erabileraren kale neurketa

GERNIKA | 2022

**SOZIOLINGUISTIKA
KLUSTERRA**
Euskara biziberritzeko
ikergunea

Ikerketa-taldea:

Maialen Iñarra, Olatz Altuna, Belen Uranga, Gillen Martinez de la Hidalga,
Iker Etxarte, Manex Basabe

Soziolinguistika Klusterra
Martin Ugalde Kultur Parkea z.g.
20140 Andoain

2022

www.soziolinguistika.eus/kaleneurketak

Lizentzia: CC-BY-SA Nazioartekoa 4.0

Babeslea: Gernika-Lumoko Udala

Aurkibidea

1	SARRERA	4
2	HELBURUAK	6
3	KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA	7
4	METODOLOGIA	10
4.1	Ikerketa-teknika.....	10
4.2	Diseinua.....	13
4.2.1	Ibilbideak	14
4.2.2	Neurraldiak.....	15
4.3	Emaitzen adierazgarritasuna	16
4.4	Laginari buruz.....	17
4.4.1	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera	18
4.4.2	Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera.....	19
4.4.3	Laginaren osaketa, ibilbideen arabera	21
5	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA.....	24
5.1	Datu orokorra (2021).....	24
5.2	Bilakaera (2001 – 2021)	26
5.3	Udalerriko inguru soziolinguistikoa	28
5.3.1	Gernika-Lumoko aldagai soziolinguistikoak	30
5.3.2	Aldagai soziolinguistikoaren bilakaera	35
5.4	Beste eremu geografikoetako erabilerak.....	37
5.4.1	Euskal Herria, herrialdea eta eskualdea.....	37
5.4.2	Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera 38	
6	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN	39
6.1	Datu orokorrak, ibilbideetan (2021).....	39
6.2	Bilakaera (2011 – 2021)	40
7	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA	42
7.1	Hizkuntzen kale-erabilera, sexuaren arabera (2021).....	42
7.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, sexuaren arabera (2006 – 2021).....	44
7.3	Hizkuntzen kale-erabilera, adinaren arabera (2021).....	47
7.4	Euskararen kale-erabilera eta euskara gaitasuna, adinaren arabera	51
7.5	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adinaren arabera (2001 – 2021)	52
8	HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS-TALDEAREN OSAERAREN ARABERA ...	55
8.1	Hizkuntzen kale-erabilera, adin-talde berekoak elkartzean (2021)	55

8.2	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, adin-talde berekoak elkartzean (2006 – 2021).....	59
8.3	Hizkuntzen kale-erabilera, haurren presentziaren arabera (2021).....	62
8.4	Euskararen kale-erabileraren bilakaera, haurren presentziaren arabera (2006 – 2021).....	64
8.5	Hizkuntzen kale-erabilera, haurra ala nagusia hitz egiten ari den (2021) .	67
9	ONDORIOAK.....	68
10	DATU NAGUSIEN LABURPENA	70
	BILBIOGRAFIA	71
	ERANSKINAK. IBILBIDEAK.....	73

1 SARRERA

“Hizkuntzak, komunikazio bide izateaz gain, pentsamendua egituratzea ahalbidetzen du, eta errealitatea interpretatu eta barneratzeko ezinbesteko baliabidea ere bada. Horrez gain, pertsonen gizarteratzea errazten du, eta, ondorioz, nortasunaren garapenean ere leku garrantzitsua hartzen du.” (Zarraga Azumendi 2010, 23)

Gizakiaren, gizartearen eta hizkuntzaren arteko elkar eraginaz mintzo da aurreko aipua, hizkuntzaren garapen soziala gizarte auzia baita. Horregatik, pertsonen eta taldeen arteko harremanez aritzean, edota elkarbizitzaz erabakiak hartzerakoan, hizkuntzek hartzen duten tokia zehaztea komenigarria da. Hala, hizkuntza-politika eta -plangintza egokiak abian jartzeko ezinbestekoa da errealitate soziolinguistikoa metodo zientifikoen bidez etengabe ikertzea, horrela soilik deskribatzen baita hizkuntzei dagokienez gizartean gertatzen dena.

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketek errealitate soziolinguistikoa gertutik ezagutzeko aukera eskaintzen dute, eta behar-beharrezkoak dira hizkuntzen bizindarra ebaluatzeko, erabilera baita adierazle soziolinguistikoa esanguratsuenetako bat. Neurketaren bidez, erabilerari buruzko datu enpirikoak eskuratzen dira, ikerketa-galdera nagusi honi erantzunez: “zenbat euskara erabiltzen da kalean?”

Kontuan izan behar da ikerketa honek udalerriko kaleetan zuzenean behatutako hizkuntzen erabileraren berri ematen duela, alegia, datuok ez direla aitortuak (hiztunaren autopertzepzioan oinarritutakoak), baizik eta neurtuak. Horrez gain, ez da ahaztu behar entzuten den hizkuntzen erabilera ez dela, halabeharrez, udalerriko biztanleena, udalerriko kaleetakoa baizik.

Nolanahi ere, jakina da hizkuntzen erabilera ez dela aldagai egonkorra, ezta indibiduala ere; alta, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute. Horregatik, ikerketa honetako erabilera-datuak interpretatzeko adierazle soziolinguistikoa, demografikoa eta soziologikoa ere aintzat hartu behar dira.

Gainera, aipatu behar da azken hamarkadetan gizarte-bizitza era esanguratsuan aldatu dela globalizazioa, digitalizazioa, eta migrazioak bezalako fenomenoak tarteko. Are nabarmenagoa izan da aldaketa COVID19aren pandemiaren eraginpean 2020. urteaz geroztik. Hala, gizarte-aldaketa handien testuinguruan, inoiz baino garrantzitsuagoa da hizkuntzen erabileraren bilakaera arretaz aztertzea.

Txosten honetan, *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Gernika-Lumo, 2021* ikerketaren emaitzak aurkezten dira. Euskal Herrian egiten den neurketaren ezagutza metodologikoa eta soziolinguistikoa oinarritzen da berau, eta, eredu horri jarraiki burutu da, 2021eko udazkenean, *Gernika-Lumon* egin den bosgarren edizio hau.

Txostenak honako hamar atal hauek ditu. Sarreraren ostean, ikerketaren helburuak zehaztuko dira. Hirugarren atalean, testuinguruaren berri emango da kokapen gisa, hizkuntzen kale-erabileraren datuak interpretatzeko eta ulertzeko lagungarri izan

daitezkeen gako nagusiak emanaz. Jarraian, ikerketaren azalpen metodologikoak eskainiko dira, ikerketaren fitxa teknikoa eta laginaren inguruko azalpenak, besteak beste; bosgarren atalean hizkuntzen erabileraren datuak eskainiko dira, udalerriko zenbait aldagai soziolinguistikoen datuekin batera; seigarren kapituluak udalerriko ibilbide desberdinetako datuak emango dira, zazpigarrenean hiztunen ezaugarrien araberakoak eta zortzigarren ataletan solas-taldearen araberakoak. Ondorioen atalean, bidenabar, datu horien gaineko irakurketa eskaini da, eta azkenik, hamargarren atalean datuon laburpena. Amaitzeko, txostenaren eranskinera datu-bilketarako diseinatutako ibilbideen mapak ere ekarri dira.

2 HELBURUAK

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, Gernika-Lumo 2021 ikerketaren helburu nagusiak honako hauek dira:

- **Gernika-Lumoko kaleetako hizkuntza-erabilerari buruz, datu enpirikoak eskuratzea.**
- **Hizkuntzen kale-erabileraren bilakaera ezagutaraztea,** euskararen biziberritze-prozesuari begira hausnarketarako, hizkuntza-politikak erabakitze eta hizkuntza-plangintza diseinatzeko balio dezan.
- **Euskararen kale-erabilerari buruzko datuak aztertzea eta interpretatzea.**

Ikerketa-lan honek unean uneko baldintza sozialak eta soziolinguistikoak biltzen ditu. Alegia, erabilera aztertze eta kaleko hiztunei erreparatzen zaie, beren adina nahiz generoa kontuan izanda. Halaber, osaera desberdinetako elkarrizketa-taldeen hizkuntza ere aztertzen da: esaterako, elkarrizketetan hurrek parte hartzen badute, nola aldatzen da hizkuntza-erabilera? Horiei guztiei buruzko gogoetak egiteko aukera ematen dute datuek.

Neurketa bost aldiz egin da Gernika-Lumon. Erabilera-datuak bost urteko maiztasunarekin jaso izanak argazki dinamikoa eskaintzen du. Horrela, erabileraren bilakaera katebegiz katebegi jaso da, eta ondo oinarritutako interpretazioak egin daitezke. Hau da, gizartearen eraldaketaren isla ere badira txosten honetan aurkezten diren datuak.

Nolanahi ere, Covid19-aren pandemiak neurketa burutzeko baldintzak zaildu ditu; erabat inarrosi eta eraldatu dira kale-bizitza eta orain arteko harreman- eta komunikazio-ohiturak. Edizio honetako datuak ez dira aurreko edizioetako egoera bereberean jaso, baina, zalantzarik gabe, gaur egungo gizartearen isla izan, badira.

3 KOKAPEN SOZIOLINGUISTIKOA

Hizkuntza-erabilera ez da egonkorra, ezta indibiduala ere. Izan ere, une bakoitzeko egoerak, solaskideek eta testuinguruak baldintzatzen dute hiztunek egiten duten hizkuntzen hautua. Besteak beste, ikerketaren emaitzak eskaintzen dituen erabilera-datuok interpretatzeko, ukipenean dauden hizkuntzen erabileran gailentzen diren arau sozialak oso aintzat hartu behar dira; halaber, ingurunearen adierazle soziologikoak, demografikoak eta soziolinguistikoak ere kontuan hartu behar dira, azken hamarkadetan gizarte bizitza hain modu nabarmenean aldatu eta baldintzatu dutenak, hain zuzen.

Adierazle soziologikoak

Globalizazioaren eraginez guztiz eraldatzen ari den munduan, hizkuntzen arteko harremanak, hizkuntzekiko jarrerak eta politikak, eta hizkuntza-komunitateen biziraupenerako baldintzak ez dira iragan mendean ziren parekoak. Ingurune digitalaren hedapenak, hizkuntza-teknologiaren garapenak, edota sare-sozialen fenomenoek aurrez aurrekoak ez diren harremanak indartu dituzte, eta bestelako harreman-motak (edo bideak) hauspotu dira. Errealitate berri horrek bete-betean eragiten du aztergai den hizkuntzen kaleko erabileran, esate baterako, belaunaldi gazteek gero eta denbora gehiago igarotzen baitute Interneten edota plataforma digitaletan, eta eremu digital horretan erabilera nagusi baita.

Kezka hori ez da Euskal Herrikoa bakarrik. Hainbat estatu-hizkuntza ere arduratuta agertu dira, globalizazioaren eta, batez ere, ingelesaren nagusitasunaren ondorioz, beraien hizkuntzen presentzia eta erabilera apaltzen ari baita, etengabe (Crystal 2003), (Lo Bianco 2014), (Calvet 2017). Beraz, are eta arreta handiagoarekin begiratu behar zaio fenomeno horri euskara bezalako hizkuntza minorizatuaren ikuspegitik.

Mundu globalizatu honek paradigma sozial berria ekarri du, eta are nabarmenagoa, arestian esan bezala, COVID19aren pandemiagatik; oro har, kaleko giroa eta herritarren arteko zuzeneko harremanak nabarmen aldatu baitira. Gurea bezalako gizarte elebidun desorekatuetan, are eta eragin handiagoa nabarmendu da. Esate baterako, pandemiak ekarritako itxialdian, haur eta nerabe asko eta asko euskara entzun eta praktikatu ezinik geratu dira, neurri handi batean eskola eremuak soilik eman ohi baitie haur horiei euskaraz aritzeko aukera. Gainera aisialdi antolatua ere etenda egon da denbora luzez, eta, ondorioz, eskolaz kanpoko euskarazko jarduerak ere desagertu egin dira haur askorentzat.

Adierazle demografikoak

Joera orokorra da, Euskal Herrian, azken urteetan biztanleria hazi izana, baina hazkunde hori ez da hazkunde begetatiboagatik gertatu, izan ere, euskal herritarren artean bizi-itxaropena gero eta handiagoa da eta jaiotza-kopurua heriotzena baino baxuagoa. Aldiz, biztanleriaren hazkundera azken urteetako migrazio-saldo positiboari zor zaio, hala izan ezean, biztanleriak behera egingo bai zukeen (Gaindegia 2021).

Kontuan izan behar da, era berean, fenomeno horrek berak biztanleriaren zahartze-tasa igotzea eragin duela, hau da, bizi-itxaropena handitzearekin batera, adineko

pertsonen proportzioa ere handiagoa izatea. Eta, zalantzarik gabe, horrek kaleetako giro soziala ere aldatu du.

Adierazle soziolinguistikoak

Euskararen erabilera baldintzatzen dituen aldagai garrantzizkoak euskal hiztun-kopurua (edo dentsitatea) eta hiztunen hizkuntza-ohiturak dira. Alegia, hiztunak behar dira elkarrizketak euskaraz izan daitezen, eta euskaraz hitz egiteko ohitura ere ezarria behar du izan. Nolanahi ere, euskaldunen proportzioa (edo ezagutza-indizea) eta euskararen kaleko erabilera-indizea ez dira erabat eta modu zuzenean alderagarriak. Sarritan egiten da erkaketa hori, baina bi datu horien ezberdintasunak arretaz begiratu behar dira: gogoratu behar da euskararen ezagutza, jasotzen den moduan, aitortua eta indibiduala dela, eta, aldiz, euskararen kale-erabilera behatua eta kolektiboa. Aldeak alde, halere, korrelazio handia dago bien artean, euskal hiztun-kopurua handien dagoen eremuetan jasotzen baita euskararen kale-erabilerarik altuena, eta alderantziz.

Bidenabar, euskararen gaitasunaren eta erabileraren arteko aldeak sakonago aztertze aldera, komeni da alde kuantitatiboari ez ezik, alderdi kualitatiboari ere erreparatzea. Alde betetik gogoratu behar da gaur egungo euskal hiztunaren profila ez dela orain dela 30-40 urtekoaren berdina. Orain, askoz ugariagoak dira euskara jakin bai, baina erdaraz (frantsesez edo gaztelaniaz) hobeto moldatzen diren hiztunak; ez da ahaztu behar, euskalduntze-prozesuaren eraginez, gaur egun, haur eta gazte euskaldunen artean gehiengoak bigarren hizkuntza modura duela euskara—eskolatik jaso—, orain artean ia sekula ez bezala. Pentsa daiteke hiztun horietako askok, praktikan, erdararako joera izan dezaketela, eta, ezinbestean, horrek zuzenean eragiten duela hizkuntza-hautuan eta euskararen erabileraren indizean.

“Euskaldunen erraztasuna aldatu egin da 1991tik hona. Duela 25 urte euskal elebidunen eta erdal elebidunen ehunekoa nahiko antzekoa zen (% 34,6 versus % 37,8). Gaur egun, ordea, erdal elebidunen ehunekoa 18,5 puntu handiagoa da euskal elebidunena baino (% 26 versus % 44,5)”.

(Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa 2017).

Bestalde, gogoan izan behar da euskaldun (ia) guztiek dutela gaztelaniaz edo frantsesez hitz egiteko gaitasuna. Hau da, euskaldunen elkarrizketa guztiak (% 100) izan zitezkeen erdaraz. Euskaraz aritzeko goi-muga, ordea, % 100 horren oso azpitik dago, aski baita solaskide batek euskaraz ez jakitea erdaretara jotzeko. Aipatu bezala, gainera, badira erreparatu beharreko beste baldintza batzuk testuinguru sozial eleaniztunetan, ezagutzak ez baitu hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen edo eskaintzen.

Azkenik, aipatu behar da euskal hiztunek beste erabateko aldagaien eragina ere nozitzen dutela, esate baterako, harremanak eraikitze orduan ezarritako hizkuntza-ohiturak, batzuen edo besteen aurrean azaleratzen diren zenbait aurreiritzi edo ingurunean antzematen diren hizkuntza-arau sozialak. Horiek guztiek ere,

hizkuntzarekiko duten jarrerekin batera, izan dezakete eragina hiztunek egiten duten hizkuntzen hautuan.

Labur esateko, ikerketaren datuen irakurketarako komeni da arreta jartzea hizkuntzaren erabileran eragiten duten aldagaiak asko eta askotarikoak direla, alegia, izaera poliedrikoa duela; neurketa batetik bestera kale-erabileraren joerak alda daitezke, baina fenomenoaren konplexutasunak zailtzen du aldaketa hori zer faktoreren (edo faktore-konbinazioen) eraginpean gertatu den azaltzea. Ez da komeni, beraz, irakurketa datu isolatuetara edo "igo/jaitsi" kontzeptuetara mugatzea, baizik eta ikuspegi diakronikoz egitea. Emaitzen gorabehera puntualei baino, joerei erreparatu behar zaie, eta, batez ere, joera horien jarraikortasunari. Horregatik da garrantzitsua behaketak lauzpabost urteko maiztasunarekin jasotzea, horrela lortzen baita egoera estatikoetatik harago, bilakaeraren informazioa jasotzea.

4 METODOLOGIA

Hizkuntzen erabileraren kale-neurketan, hizkuntzen ahozko erabilerari buruzko datu enpirikoak jasotzen dira. Kaleetan entzundako elkarrizketetatik atera da informazioa. Beraz, espazio irekietan solasean ari ziren hiztunen jarduna behatuz jaso dira Gernika-Lumoko kale-erabilerari buruzko 2021. urteko datuak.

Behaketa bidez hizkuntzen erabilera neurtzeko metodoa Euskal Herrian sortu zen XX. mendeko 80ko hamarkadan¹, eta, hogeita hamar urtetako esperientzia metatuarekin, metodologia aski frogatua eta kontrastatua dago.

Metodo horrekin, Euskal Kultur Batzordeak (EKB) Euskal Herriko neurketaren lehen edizioa burutu zuen 1989an. Geroztik, beste zazpi aldiz errepikatu du neurketa Soziolinguistika Klusterrak (aurrez SEI Elkarteak)². Ondorioz, ikerketa-lan horri esker, azken 30 urteetan hizkuntzek Euskal Herriko kaleetan izan duten (ahozko) presentzia aztertu da (Altuna Zumeta eta Iñarra Arregi 2022).

Sarreran esan bezala, Gernika-Lumon eginiko neurketa hau Euskal Herriko ikerketan oinarritutakoa da. Hala, aipatutako metodoaren ezaugarri nagusiak gidan jasota badaude ere (Altuna eta Basurto 2013), ikerketa honetan izan duen aplikazio zehatza azalduko da, jarraian.

4.1 IKERKETA-TEKNIKA

Esan bezala, behaketa zuzenaren bidez eskuratu dira hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Teknika horrek, ezinbestean, diskrezioa eskatu du. Hau da, hiztunak behatuak izan direla ohartu gabe jaso da hizkuntza-praktikei buruzko informazioa. Ez dute, behintzat, elkarrizketa-hizkuntza behatzen ari garenik jakin.

Behaketa Zuzena izenarekin ezagutzen dugun teknikaren helburua da gizakien portaerak inolako manipulaziorik gabe era sistematiko eta kontrolatuan begiratzea, eta hortik ikerketarako garrantzitsua den informazioa eskuratzea. Bitartekorik gabe, hau da, zuzenean egiten den behaketa delako hartzen du teknika honek behaketa zuzena izena.

(Juaristi, 2003)

Datuak biltzeko irizpideak

Elkarrizketa izan da behaketa-unitatea: kalean dagoen pertsona bat edo gehiagoren arteko solasaldia³. Neurtzaileei zuzendutako edo neurtzaileen arteko elkarrizketak ez

¹ Erabilera neurtzeko metodoa Siadeco Ikerketa Taldeak sortu zuen, Iñaki Larrañagaren gidaritzapean (2021ean hil zen soziolinguista aitzindaria). Garai hartan, hizkuntza-gaitasunari buruzko datuak jaso ziren estreinakoz EAEn, 1981eko zentsuaren bidez; 1983. urtean, Kale Erabileraren Neurketa metodologia sortu zuten, eta Gipuzkoako udalerri guztietan egin zituzten neurketak (Larrañaga 1986).

² 1993, 1997, 2001, 2006, 2011, 2016 eta 2021 urteetan egin dira neurketa horiek. Azken urteetako edizioak zentsu- eta errolda-urtearekin bat datoz.

³ Elkarrizketa indibidualak ere jaso egin dira (mugikorrarekin hitz egiten entzun diren hiztunak, txakurrarekin hizketan doazenak, atarietako interfonotik...).

dira jaso. Halaber, neurraldi berean, solaskide-talde bera hizkuntza berebanean behin baino gehiagotan entzun den kasuetan, behin bakarrik jaso da praktika hori⁴.

Hain zuzen, kalean entzundako elkarrizketa horiek zein hizkuntzatan gertatu diren jaso dute neurtzaileek (euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez edo beste hizkuntza batean)⁵. Gainera, elkarrizketa horietan parte hartu duten solaskideen ezaugarriak bildu dira, betiere behaketa zuzen bidez pertsonen egotzi diezazkiekegunak, inori ezertxo ere galdetu gabe: sexu-generoa (emakumezkoa edo gizonezkoa den⁶, alegia) eta adina (haurrak, gazteak, heldu gazteak, heldu nagusiak eta adinekoak⁷). Azkenik, behatutako elkarrizketetan, hiztun aktiboa haurra den edo ez ere jaso da.

Datuak biltzeko prozedura

Datuak *Neurgailuaren* bidez jaso dira, mugikorreko APP bidez, alegia⁸. Modu horretan, datuak modu diskretuagoan jasotzea ahalbidetu da, eta, unean une, behatu den elkarrizketa kopuruari jarraipen estua egin zaio.

Ondorengo argazkietan ikus liteke neurtzaileek *neurgailuan* elkarrizketa bakoitzaren ezaugarriak sartzeko baliatzen dituzten pantailako batzuk:

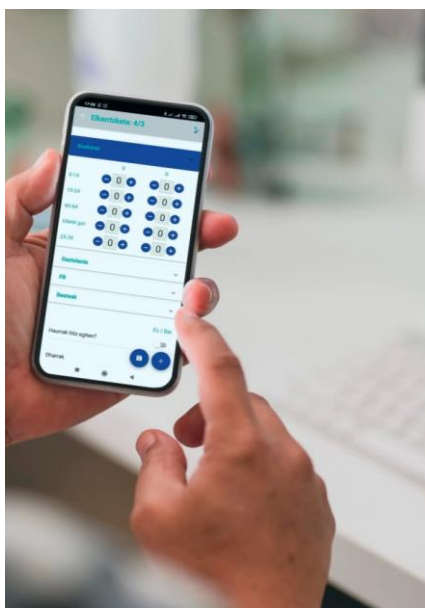
⁴ Neurraldi horretan, solaskide-taldean aldaketak egon badira (bat joan edo bestea etorri, esaterako), praktika berri gisa jaso da. Edo, neurraldi horretan, solaskide-talde horrek hizkuntza aldatu badu, praktika berri gisa jaso da hori ere. Solaskide-talde berbera hizkuntza berebanean hizketan topatu bada, baina beste neurraldi batean, jaso egin da.

⁵ 2016. urtera arteko edizioetan, hizkuntzak hiru multzotan bereizten ziren: euskara, gaztelania/frantsesa eta beste hizkuntzak.

⁶ Solaskidea emakumezkoa edo gizonezkoa bezala sailkatzeko irakurketa soziala dugu oinarri, ez dakigu egiazki solaskidea kategoria horiekin identifikatzen den ala ez.

⁷ Hona hemen hiztunak kategoria bakoitzean sailkatzeko jarraitu diren irizpideak: haurrak (2-14 urte), gazteak (15-24 urte), heldu gazteak (25-39 urte), heldu nagusiak (40-64 urte) eta adinekoak (65 urtetik gora). 2021. urtera arteko edizioetan, lau adin-taldeetan sailkatzen ziren behatutako solaskideak. 2021eko edizioan, ordea, helduak bi multzotan sailkatu dira, errealitate soziolinguistikoaren informazio xeheagoa eskuratzeko.

⁸ 2021. urteko ediziora arte, koadernoetan biltzen zituzten erabilera-datuak neurtzaileek.

← Elkarrizketa: 1/0

Euskara

	Ema	Giz
Haurrak (2-14)	1	1
Gazteak (15-24)	0	0
Heldu-gazteak (25-44)	0	0
Heldu-nagusiak (45-64)	0	0
Adinekoak (65etik gora)	0	0

Ez / Bai

Haurrak hitz egiten? ☒

EUSKARAZ ERE BAI GAZTELANIAZ ERE BAI

FRANTSESEZ ERE BAI

Oharrak

Neurtzaileek bikoteka bildu dituzte hizkuntzen erabilerari buruzko datuak. Hala eta guztiz ere, bi neurtzaileek Neurgailuarekin izan zitzaketen intzidentziei aurre egiteko, datuak paperean jasotzeko aukera izan dute une oro.

Azkenik, bestelako irizpide batzuk ere eman zaizkie neurtzaileei:

- Dudazko kasuak ez jaso.
- Haur jaioberrien presentzia berari zuzenean ari ez bazaizkie ez jaso.
- Neurketa egin aurretik, ibilbidea errepasatu.

4.2 DISEINUA

Ikerketak udalerriko kaleetako hizkuntza-erabilera deskribatu nahi duenez, ikerketaren diseinuak kalean hitz egiten duen edozein pertsona potentzialki behatzeko bokazioa du. Horregatik, kaleetako baldintza desberdinak kontuan hartu behar dira erabakitzeko zenbat behaketa egin, noiz egin eta non egin.

Lehenik eta behin, behaketa zein kaletan egingo den diseinatu da. Kale jendetsuenak eta ezaugarri soziologiko desberdineko jendea neurtzeko aukera ematen dutenekin osatu dira herri bakoitzeko behaketa-ibilbideak, udaleko euskara teknikariarekin adostuta.

Udalerri eta ibilbide horietan, neurtzaileek bi ordu, bi ordu eta erdiko neurraldiak egin dituzte. Bi orduko iraupen hori ikerketaren Euskal Herriko ediziotik finkatuta dago, eta behatzaileek behatuen aurrean diskrezioari eusteko gehieneko iraupen bezala ulertzen da ikerketa honetan. Udalerri bakoitzean behatu beharreko elkarrizketa-kopuruaren arabera⁹ aurreikusi da Gernika-Lumoko guztizko neurraldi-kopurua.

Egutegiari eta ordutegiei dagokien ere, bilatu da, alde batetik, pertsona asko behatu ahal izateko egun eta ordu egokiak izatea; eta bestetik, bizimodu desberdina daramaten pertsonak behatu ahal izateko aukera ematen duen ordutegi-diseinua egitea. Horrez gain, ikerketaren aurreko edizioetatik datorren diseinuarekiko jarraikortasuna bermatu da.

Horrela, *hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* burutzeko, herri bakoitzak bere ibilbide- eta neurraldi-kopurua du, udaleko teknikariarekin adostua.

⁹ Emaizta fidagarriak eskuratu ahal izateko, aurrez finkatu zen Gernika-Lumon behatu beharreko gutxieneko elkarrizketa-kopurua.

4.2.1 Ibilbideak

Gernika-Lumoko kasuan, sei ibilbide zehaztu dira; horietatik hiru herrigunekoak dira, eta beste hiru, berariaz aztertzeke eskola-eremuko ibilbideak.

Datu-azterketa bi talde horien arabera egin da, eta, beraz, emaitzaren azalpenak datu orokorreki buruzkoak izango dira, eta, baita ere, bi ibilbide-talde horien arabera ere.

Erdigunea:

San Juan Ibarra, Don Tello, San Roke, Barrenkale, Artekale, Pablo Picasso, Arrien Pasealekua, Juan Kaltzada, Alhondiga eta industrialdea.

Erreterria/Lorategia:

San Bartolome, Hurrengo Errota, Erreka Zaharra, Kalekotxu - plaza txikia, Merzedede, Uharte eta Zubia.

Lurgorri:

Gurutze Gorria, Juan Calzada kalea (Bengoetxe, Zallo Barri eta Eguzki tabernak), San Kristobal Plaza, monopatin gunea, Ai Ene taberna eta ingurua, Biribilgune eta autobus geltokia.

Allende ikastetxea:

Allende Salazar ikastetxea, Mestikabaso, San Frantzisko Parrokiaren ingurua.

Institutu ingurua:

Merkatu plaza, Urkieta kalea, Carlos Gangoiti, eta Gernikako Institutua

Seber Altube ikastola:

Seber Altube ikastola, Europako Parkea, Allende Salazar ikastetxea, Mestikabaso, San Frantzisko Parrokiaren ingurua

4.2.2 Neurraldiak

Ondoko koadroan zehazten da Gernika-Lumoko datu-bilketa egin den egutegia eta ordutegia, ibilbideen arabera antolatuta:

IBILBIDEA	EGUNA		ORDUTEGIA	
Erdigunea	Asteartea	18/09/2021	11:00-13:00	18:00-20:00
	Ostirala	22/09/2021	18:00-20:00	
	Larunbata	25/09/2021	11:00-13:00	18:00-20:00
	Igandea	29/09/2021	18:00-20:00	
Errenteria/Lorategia	Asteartea	18/09/2021	11:00-13:00	18:00-20:00
	Ostirala	25/09/2021	11:00-13:00	
	Larunbata	06/10/2021	16:40-18:40	19:00-21:00
	Igandea	13/10/2021	16:40-18:40	
Lurgorri	Asteartea	22/09/2021	18:00-20:00	
	Ostirala	29/09/2021	18:00-20:00	
	Larunbata	02/10/2021	11:00-13:00	18:00-20:00
	Igandea	16/10/2021	11:00-13:00	18:00-20:00
12 ordu herriko ibilbide bakoitzean: 36 ordu				
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021				

IBILBIDEA	EGUNA		ORDUTEGIA	
Allende ikastetxea	Astelehena	18/10/2021	13:00-15:30	
	Asteartea	19/10/2021		16:00-18:00
Institutu ingurua	Astelehena	04/10/2021	13:00-15:30	
	Asteartea	05/10/2021		16:00-18:00
Seber Altube ikastola	Astelehena	18/10/2021	13:00-15:30	
	Asteartea	19/10/2021		16:00-18:00
4 ordu ikastetxe inguruetakoko ibilbide bakoitzean: 12 ordu				
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA- LUMO 2021				

Datu-bilketa, beraz, udazkeneko ordu-aldaketa baino lehenago burutu ahal izan zen, argi-orduei ahalik eta etekin gehien ateraz eta neurraldi guztiak antzeko baldintzetan egitea bermatuz.

Gainera, pandemiaren hasieratik kalean ibiltzeko eta harremanak izateko osasun- eta lege-baldintza irekienak indarrean zeuden epealdian burutu zen. Euskal Herrian, irailaren 17tik urriaren 30era, oro har, kutsatze-datuak baxuak ziren, ez zegoen kalean musukoaren derrigortasunik, ostalaritzan ez zegoen jendea multzokatzeko mugarik ezta ordutegi murriztapenik, ez zegoen herriz-herri mugitzeko debekurik....

Kaleetan datuak mugikorraren bidez bildu ahala, aurrez finkatutako gutxieneko solaskide-kopurua gainditzea bermatu zen eta, aldi berean, erabilera-datuak akats-tartea $\pm 3,5$ edo txikiagoa zela ziurtatu (%95eko konfiantza-mailarekin).

4.3 EMAITZEN ADIERAZGARRITASUNA

Honako hauek dira ikerketaren datu estatistiko zehatzak:

- **Unibertsoa:** Gernika-Lumoko kaleetan entzun daitezkeen elkarriketak.
Mugikortasun handiko eremua da kalea, eta ez dago unibertso hori osatzen duten kideen zerrenda ezagutzerik. "Hala bada, ezinbestekoa da laginak erabiltzea; hau da, unibertso osoari buruzko ondorioak ateratzeko, nahitaezkoa da unibertsoaren zati bat ikertzea" (Juaristi, 2003, 65.or.).
- **Lagina:** Behatu diren **2.721 elkarriketek** eta horietan solaskide izan diren **8.103 solaskidek** osatu dute lagina.
- **Akats-tartea**¹⁰: $\pm\% 1,1$ ekoa elkarriketen lagin osoarentzat, % 95,0ko konfiantza-mailan eta $p=\%44,8$ ¹¹ izanik.

Beraz, datu estatistiko sendoak jasotzen dira txostenean.

¹⁰ Erabat ausazkoak diren laginketei egozgarria. Akats-tartea kalkulatzeko, bi datu erabili dira: neurketan behatutako elkarriketa-kopurua eta udalerriko ezagutza-datuak (hiztunak eta elebidunen proportzioa). Ikus "Laginaren kalkulurako tresna": <https://soziolinguistika.eus/eu/lagina/>
Lagin-akatsa kalkulatzeko eredu matematikoz gehiago jakin nahi izanez gero, jo (Yurramendi eta Altuna 2009) edota (Yurramendi et al. 2013) txostenetara.

¹¹ Behatutako elkarriketen artean euskarazko elkarriketetan parte hartu duten solaskideek osatu duten ehunekoa.

4.4 LAGINARI BURUZ

Ikerketa honetan, Gernika-Lumoko kaleetan behatutako 8.103 solaskideak zein hizkuntzatan hitz egiten ari ziren jaso da, aurreko atalean zehaztu bezala. Metodologiaren ezaugarriak kontuan izanda, ezin da jakin behatu diren pertsona horiek Gernika-Lumoko biztanleak diren ala ez.

Nolanahi ere, udalerriko errealitatera hurbiltzeko asmoz, bertako biztanleriaren ezaugarriekin alderatuko ditugu behatutako solaskideen ezaugarriak, atal honetan. Horrela, begiratuko da ea behatutako lagina udalerriko biztanleriarekiko zer-nolako hurbilketa den, hau da, laginaren ezaugarriak Gernika-Lumotarren ezaugarriekin bat egiten duten, horrek lagunduko baitu emaitzen interpretazioan. Azterketa hori bi aldagai kontuan hartuta egingo da, alde batetik sexua eta, bestetik, adina.

Bestalde, datozen azpi-ataletan, Gernika-Lumoko kale-neurketen azken aurreko edizioako laginarekin ere alderatuko da 2021ekoa. Izan ere, bilakaera-datuen interpretaziorako, lagungarri da ezagutzea Gernika-Lumoko kaleetan urterik urte behatu diren solaskideen profila.

Bide batez, garrantzizkoa da kontuan izatea datu-bilketa egin den ordu-kopurua. Gernika-Lumoko kale-neurketaren aurreko edizioan 34 orduko datu-bilketa burutu zen; 2021ean, ordea, 48 ordukoa izan da. Horri esker, nabarmen handitu da behatutako solaskideen kopurua (5.491 2016an, 8.103 2021ean). Ondorioz, sendotasun handiagoa eskuratu da Gernika-Lumoko kaleetako hizkuntza-erabileraz aritzeko¹².

Gauza bera gertatu da Euskal Herriko 2021eko edizioan ere. Inoiz baino ordu gehiagotan behatu ahal izan da (guztira 7.637 ordu), eta, horri esker, inoizko pertsona kopururik handienaren berri izan da (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

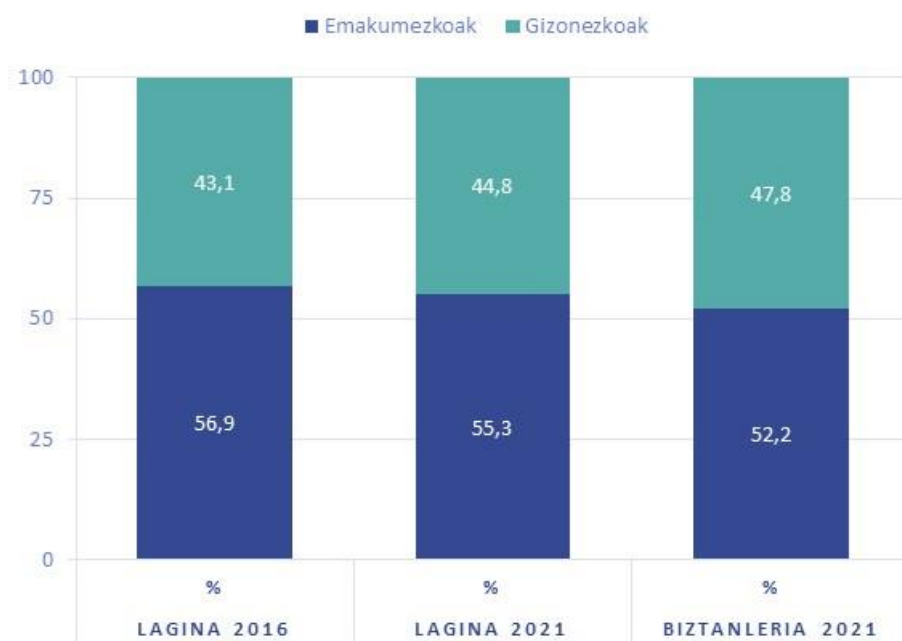
¹² 2016ko neurketaren akats-tartea, esaterako, handiagoa izan zen: "±%2,2koa elkarriketen lagin osoarentzat, %95,0ko konfiantza mailan" (Soziolinguistika Klusterra, 2017).

4.4.1 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, sexuaren arabera

Gernika-Lumoko biztanleriaren % 52,2 emakumezkoak dira EUSTATEk emaniko 2021eko erroldako datuen arabera. Urte berean egindako hizkuntzen erabileraren neurketako laginean emakumezkoak zertxobait gehiago izan dira (% 55,3).

2016an egindako ikerketaren laginean, are gehiago izan ziren emakumezkoak (% 56,9) gizonezkoak baino (% 43,1). Neurri batean, aurtengo datu-bilketan, lagina eta biztanleriaren arteko banaketa orekatuagoa izan da.

1. Grafikoa eta Taula: LAGINA ETA BIZTANLERIA SEXUAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

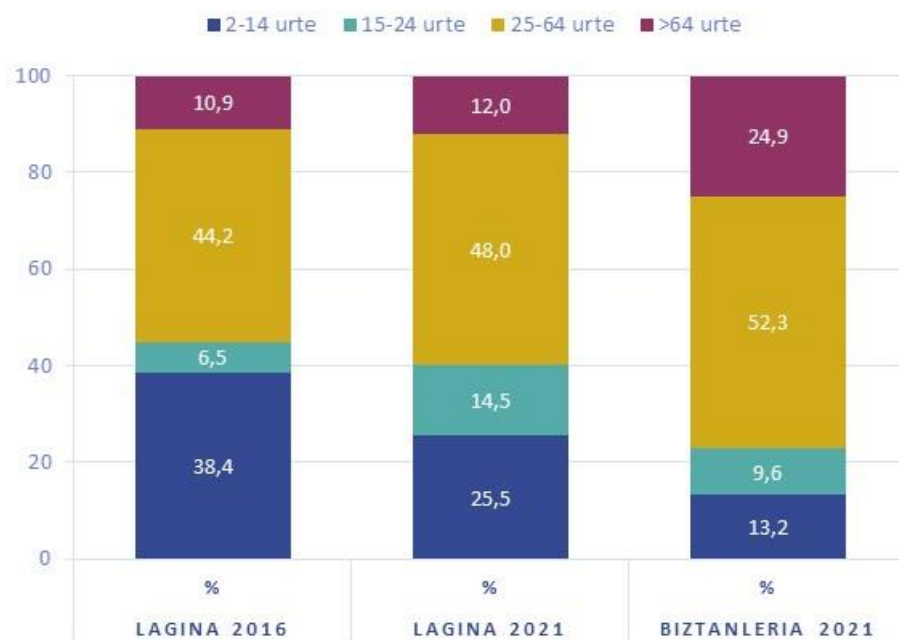
	Lagina 2016		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Emakumezkoak	3.124	56,9	4.477	55,3	8.711	52,2
Gizonezkoak	2.367	43,1	3.626	44,8	7.984	47,8
GUZTIRA	5.491	100,0	8.103	100,0	16.695	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021.						

4.4.2 Laginaren eta biztanleriaren osaketa, adinaren arabera

Gernika-Lumon eginiko 2021eko ikerketa honetako laginean pisu handiena hartu dute biztanle helduek (% 48), ondoren hurrek (% 25,5), jarraian gazteek (% 14,5) eta azkenik adinekoek (% 12).

Joera horrek bat egiten du, hein batean, Euskal Herriko kaleetan jasotakoarekin; izan ere, ikerketa nagusi horretan behatutako hiztunen erdia heldua izan da, eta gainerako adin-taldekoak hurrenkera horretan sailkatu dira: helduak, haurrak, adinekoak eta gazteak (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

2. Grafikoa eta Taula: LAGINA ETA BIZTANLERIA ADINAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2016, 2021 (%)

Adin-taldea	Lagina 2016		Lagina 2021		Biztanleria 2021	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
2-14 urte	2.110	38,4	2.066	25,5	2.202	13,2
15-24 urte	356	6,5	1.178	14,5	1.609	9,6
25-64 urte	2.425	44,2	3.890	48,0	8.735	52,3
>64 urte	600	10,9	969	12,0	4.149	24,9
GUZTIRA	5.491	100,0	8.103	100,0	16.695	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021.						

Lagina biztanleekin alderatuz, honakoa ikus daiteke:

- **Heldu gutxiago** behatu dira kalean proportzionalki, herrian bizi direnak baino (% 48 lagina, % 52,3 biztanleria);
- **Adinekoen artean ere, lagina txikiagoa** da biztanlerian duten proportzioa baino (% 12 lagina, % 24,9 biztanleria);
- **Haur gehiago** behatu dira kalean proportzionalki, herrian bizi direnak baino (% 25,5 lagina, % 13,2 biztanleria); haurrek laginean hartzen duten pisu handi hori orokorra da Euskal Herrian ere (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022);
- **Gazteen artean ere, lagina handiagoa** da biztanlerian duten proportzioa baino (% 14,5 lagina, % 9,6 biztanleria).

Bereziki aipagarriak dira adinekoen eta haurren datuak, izan ere, adinekoen kasuan proportzionalki askoz gutxiago dira kalean behatutakoak, biztanleriaren osaketan direnak baino. Aldiz, haurren presentzia nabarmen handiagoa da laginean, biztanleriaren osaketan dutena baino.

Aurrez egin diren behaketa guztiek erakutsi dute oso ohikoa dela biztanleriaren eta ikerketako laginaren banaketa ez egotea erabat orekatua, bizitza-ohiturak ez baitira berdinak izaten adin-tarte guztietan.

2016an eta 2021ean egindako ikerketako laginen datuei erreparatuz gero, azpimarratu behar da haurren presentzia kaleetan nabarmen jaitsi dela proportzionalki 2021eko neurketan (% 38,4 2016an, % 25,5 2021ean), gazteen presentzia nabarmen handitu dela (% 6,5 2016an, % 14,5 2021ean) eta helduen presentzia zertxobait handiagoa izan dela (% 44,2 2016an, % 48 2021ean).

Gernika-Lumon antz emandako azken joera hori bat dator Euskal Herriko joera nagusiarekin, izan ere, nabarmendu behar da **2016ko edizioarekin alderatuz**, Euskal herri mailan **proportzionalki gazte gehiagorekin egin dugula topo kalean** (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

4.4.3 Laginaren osaketa, ibilbideen arabera

Laginaren ibilbideen arabera banaketari dagokionez, gogoratu behar da oso ohikoa dela desorekak egotea ibilbideen artean, kalean ibiltzen den jende-kopurua aldatu egiten baita ibilbide batetik bestera.

3. Grafikoa eta taula. LAGINAREN BILAKAERA, ERDIGUNEA ETA IKASTETXEAK. GERNIKA-LUMO 2016, 2021 (%)

	Lagina 2016		Lagina 2021	
	Abs.	%	Abs.	%
Erdiguneko ibilbideak	3.211	58,5	5.873	72,5
Ikastetxeetako ibilbideak	2.280	41,5	2.230	27,5
GUZTIRA	5.491	100,0	8.103	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2021.				

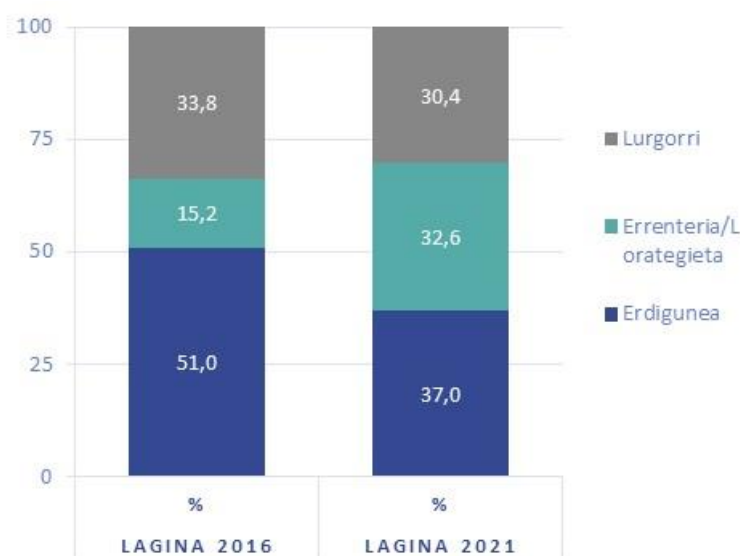
Erdiguneko eta ikastetxeetako ibilbideei erreparatuz gero, ikus daiteke erdiguneak duela presentzia handiena, ia pisu guztiaren hiru laurden hartuta. Gogoratu behar da, erdiguneko ibilbideetan behaketa eta datu-bilketa ordu gehiagoz egin dela (36 ordu erdigunean, 12 ikastetxeen ibilbideetan), eta horren ondorioz, lagina bereziki handiagoa dela erdiguneko ibilbideetan.

Bilakaerari erreparatuz gero, aipagarria da pisu handiagoa hartu duela erdiguneak 2021eko neurketan (% 72,5), 2016an zuena baino (% 58,5), eta horrek eragina izan dezakeela datu orokorrean.

Erdiguneko ibilbideak hartuz gero, nabarmendu behar da, hiru ibilbideetako laginen neurria oso orekatuak direla: zertxobait handiagoa erdigunean (% 37), bost puntu txikiagoa Erreterria/Lorategietan (% 32,6) eta bi puntu txikiagoa Lurgorriko ibilbidean (% 30,4).

Nabarmentzekoa da, hain zuzen, 2016ko neurketatik aldaketa gertatu dela laginaren proportzio horietan, izan ere, Erreterria-Lorategietako ibilbidean lagina bereziki txikia zen 2016ko neurraldian (% 15,2) eta 2021ean sendotu egin da (% 32,6). Bilakaera horrek, jakina, erdiguneko laginaren pisua 2016tik 2021era gutxitzea ekarri du (% 51 2016an, % 37 2021ean). Kontuan hartzekoa da laginaren bilakaera hori erdiguneko ibilbideen erabilera-datu orokorraren bilakaera ulertzeko, Erreterria/Lorategieta ibilbidean euskararen kale-erabilerarik baxuena behatu zelako 2016an.

4. Grafikoa eta Taula: LAGINAREN BILAKAERA, ERDIGUNeko IBILBIDEETAN. GERNIKA-LUMO 2016, 2021 (%)

	Lagina 2016		Lagina 2021	
	Abs.	%	Abs.	%
Erdigunea	1.637	51,0	2.173	37,0
Erreterria/Lorategieta	489	15,2	1.914	32,6
Lurgorri	1.085	33,8	1.786	30,4
GUZTIRA	3.211	100,0	5.873	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2021.				

5. Grafikoa eta taula. LAGINAREN BILAKAERA, IKASTETXEKO IBILBIDEETAN. GERNIKA-LUMO 2016, 2021 (%)

	Lagina 2016		Lagina 2021	
	Abs.	%	Abs.	%
Allende ikastetxea	681	29,9	675	30,3
Institutu ingurua	777	34,1	731	32,8
Seber Altube ikastola	822	36,1	824	37,0
GUZTIRA	2.280	100,0	2.230	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzen zentsua, 2021.				

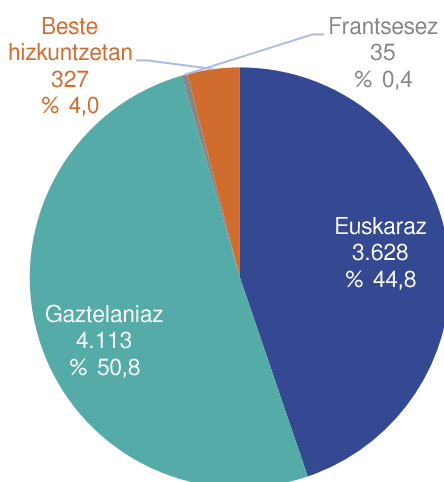
Ikastetxeetako ibilbideen laginen azterketak erakusten du oso antzeko proportzioak eta kopuruak dituztela hiru ikastetxeetan, bai 2016ko neurketan eta baita 2021ean egindakoan ere. Bi kasuetan Seber Altube ikastolako lagina zertxobait handiagoa da (% 37, %32,8, % 30,3 Seber Altube ikastola, Institutu ingurua eta Allende ikastetxea, hurrenez hurren), baina, esan bezala, laginen banaketa orekatu xamarra dela esan daiteke.

5 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA

Ikerketa-garaian, Gernika-Lumoko kaleetan topatutako 10 lagunetatik 4 euskarazko elkarriketatan ari ziren (zehazki, % 44,8). Gainerakoak gaztelaniazko (% 50,8), frantsesezko (% 0,4) eta beste hizkuntza batzuetako elkarriketetan ari ziren (% 4)¹³.

5.1 DATU OROKORRA (2021)

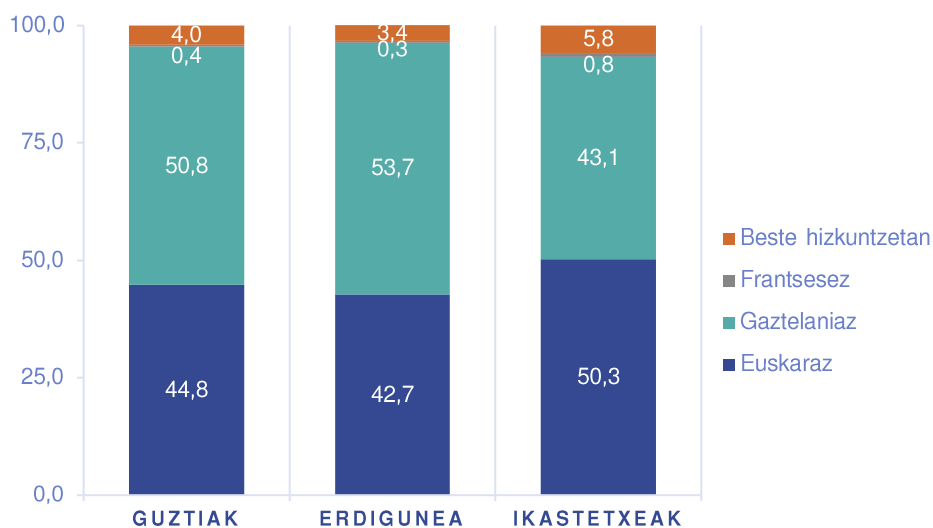
6. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA. DATU OROKORRA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Lagina	Erabilera %
Euskaraz	3.628	44,8
Gaztelaniaz	4.113	50,8
Frantsesez	35	0,4
Beste hizkuntzetan	327	4,0
GUZTIRA	8.103	100,0
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.		

¹³ Gogora ekarri behar da emaitzen adierazgarritasuna aurkeztu den atalean esan den bezala (4.3 atala), Gernika-Lumoko behaketan $\pm\% 1,1$ ekoa izan dela akats-tartea, eta, beraz, emaitzetan gorabeherako tarte hori kontuan hartu behar dela.

7. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA. DATU OROKORRA, ERDIGUNEKO DATUA ETA IKASTETXEETAKO DATUA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Guztiak	Erdigunea	Ikastetxeak
Euskaraz	44,8	42,7	50,3
Gaztelaniaz	50,8	53,7	43,1
Frantsesez	0,4	0,3	0,8
Beste hizkuntzetan	4,0	3,4	5,8
GUZTIRA	100,0	100,1	100,0
Lagina	8.103	5.873	2.230
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

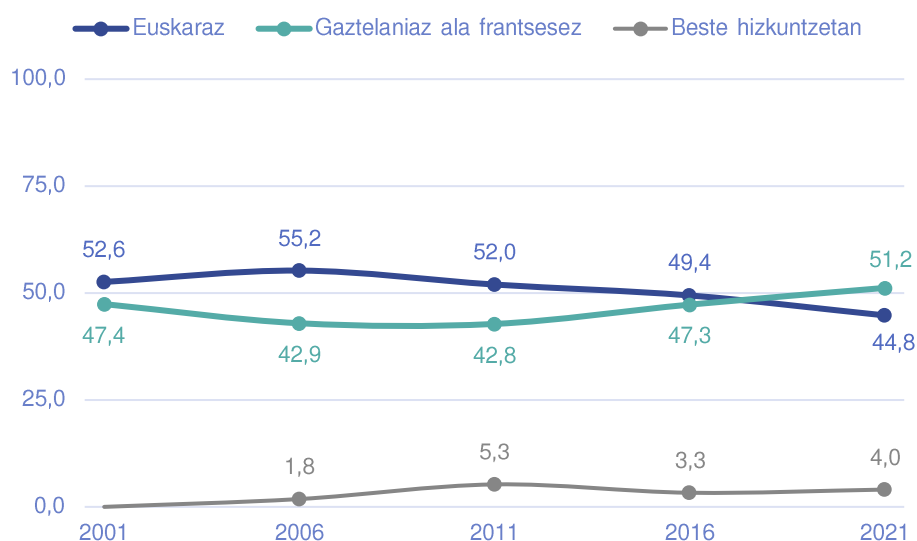
Erdiguneko eta ikastetxeetako ibilbideen erabilera-datuei erreparatuz gero, ikus daiteke ikastetxe inguruan altuagoa dela euskararen erabilera erdiguneko inguruekin alderatuta (% 50,3 ikastetxeetan, % 42,7 erdigunean).

Bestetik, aipagarria da beste hizkuntzen presentzia handiagoa izan dela ikastetxe inguruetan erdigunean baino.

5.2 BILAKAERA (2001 – 2021)

2021eko neurketa udalerri honetan egin den bosgarrena da (2001ean hasi eta bost urteko tartearekin errepikatu dira). Jarraian, azken hogeitazazpi urteetan Gernika-Lumon euskararen erabilerak izan duen bilakaera erakusten da.

8. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERAREN BILAKAERA. GERNIKA-LUMO 2001-2021 (%)

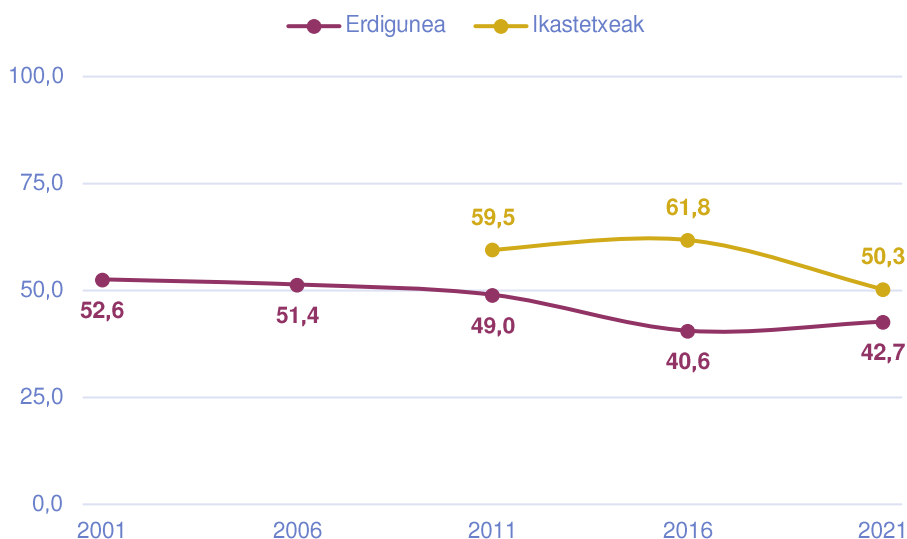
	2001	2006	2011	2016	2021
Euskaraz	52,6	55,2	52,0	49,4	44,8
Gaztelaniaz ala frantsesez	47,4	42,9	42,8	47,3	51,2
Beste hizkuntzetan	-	1,8	5,3	3,3	4,0
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	1.987	5.451	6.098	5.491	8.103
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.					

2016ko neurketatik 2021eko neurketara ia 5 puntuko jaitsiera behatu da Gernika-Lumoko kaleetako euskararen erabilera (% 49,4 2016an, % 44,8 2021ean).

Horrela, azken hogeitazazpi urteetako bilakaerari erreparatuz gero, ia 8 puntuko jaitsiera jaso da 2001etik 2021era bitartean (% 52,6 2001ean, % 44,8 2021ean). Alegia, beheranzko joera 2006tik aurrera nabari da.

Nolanahi ere, aipatu behar da, ordea, 2001eko neurketan ez zela neurtu ikastetxe inguruko ibilbiderik. 2001eko erabilera-datutik 2006ra igoera gertatzea ikastetxe inguruak behatu izanak azal dezake. Sakon dezagun ñabardura horretan hurrengo grafikoaren bidez.

9. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA, ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2001-2021 (%)

	2001	2006	2011	2016	2021
Erdigunea	52,6	51,4	49,0	40,6	42,7
<i>Lagina</i>	1.987	2.041	4.341	3.211	5.873
Ikastetxeak¹⁴	-	-	59,5	61,8	50,3
<i>Lagina</i>	-	-	1.757	2.280	2.230
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.					

Datuek erakusten dutenez, ikastetxe inguruan gertatu da euskararen erabileraren jaitsiera garrantzizkoa: hamaika puntuko beherakada jaso dela azken bost urteetan, eta erdigunean, aldiz, bi puntuko igoera.

Hala dela ere, ez da begiz galdu behar azken hamarkadan, bi inguruetan egin duela behera euskararen erabilerak: erdigunean % 49,0tik % 42,7ra, eta eskola inguruan % 59,5etik % 50,3ra.

Zehazki, erdiguneko ibilbideetan euskararen erabileraren joera beheranzkoa 2001etik nabaritu da.

¹⁴ 2006an ikastetxeko hiru ibilbideak neurtu baziren ere, ez zen elkarriketa-kopuru nahikoa jaso ikastetxe inguruetakoa erabilera-datua eskaintzeko (6 orduko datu-bilketa besterik ez zen egin). 2011tik aurrerako neurketetan 12 orduz behatu izan dira ikastetxe inguruak.

5.3 UDALERRIKO INGURU SOZIOLINGUISTIKOA

Herriko kaleetan egiten den hizkuntzen erabilera aztertzeko eta errealitate hori hobeto ulertzeko udalerriko zenbait aldagai soziolinguistiko aintzat hartzea ezinbestekoa da.

Atal honetan, kaleko erabilerarekin batera populazioarekin zuzenean loturiko hiru aldagai aztertuko dira: biztanleriaren lehen hizkuntza, etxeko erabilera eta euskaraz aritzeko gaitasuna. Hala azertu dute Sorolla, Altuna eta Larrea egileek 2019an eginiko *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak* izeneko ikerketan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 11), eta, era berean, biztanleriaren aldagai soziolinguistiko horiek lantzen dira Euskal Jaurlaritzak argitaratzen dituen *Mapa Soziolinguistikoetan* ere (Eusko Jaurlaritzak - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

Beraz, honako lau aldagai hauek hartu dira aztergai: 1) EUSTATEk ematen duen udalerriko euskara-gaitasuna, hots, zenbat biztanle diren euskaldun, ia euskaldun edo erdaldun¹⁵; 2) biztanleen artean lehen hizkuntza¹⁶ euskara, erdara, euskara eta gaztelania edo beste bat dutenen ehunekoa; 3) etxeko hizkuntzen erabilera¹⁷, euskara, erdara, biak edo beste bat erabiltzen diren alegia; eta 4) ikerketa honetan jasotako hizkuntzen kaleko erabileraren datua.

Atal honen helburua da lau aldagai soziolinguistiko horiek baliatuz udalerriko inguru soziolinguistikoaren argazkia eskaintzea. Aldagai horiek, ordea, ez dira konparagarriak bere horretan, errealitate desberdinen berri ematen dutelako.

Alde batetik, hizkuntza hitz egiten jakitea norberaren ezaugarri kognitiboa da, errealitate psikologiko batutzailea, hizkuntza berriak eskura baitaitezke, lehendik ikasitako beste hizkuntza batzuen ezagutza kaltetu gabe. Erabilera, aldiz, ezaugarri kolektiboa, familiakoa edota soziala da (Vila i Moreno 2021, 26). Esan daiteke, beraz, testinguru sozial eleaniztun batean, ezagutzak ez duela hizkuntzaren erabilera baldintzatzen, hizkuntza erabiltzeko aukera baino ez baitu sortzen (Vila i Moreno 2021, 26) edo eskaintzen (Ramallo 2020).

¹⁵ Kategoria horiek euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderei erantzundakoaren arabera lortu dira: "ulertzen duzu?", "hitz egiten duzu?", "irakurtzen duzu?", eta "idazten duzu?". Aukeran ematen diren erantzunak (ezer ez, nekez, eta ondo) konbinatuz, zazpi hiztun-kategoria sortzen dira, eta zazpi horiek bilduz, guk aurkeztutako hirurak:

		ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Ondo	Ondo
	ERDI-ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Nekez	Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo	Ondo	Ez	Ez
IA EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ondo/ Nekez	Ondo/ Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ez	Ez
	PASIBOAK	Ondo/ Nekez	Ez	Ez	Ez
ERDALDUNAK		Ez	Ez	Ez	Ez

¹⁶ Ikerketa honetan, EUSTATEk ematen duen ama-hizkuntzaren datua erabiltzen da lehen hizkuntza modura, hots, erakunde horren arabera, 3 urte bete arte ikasten den lehenengo hizkuntza. Lau aukera daude: lehen hizkuntza moduan umetan euskara bakarrik ikasi duten pertsonak, gaztelania bakarrik ikasi dutenak, euskara eta gaztelania ia aldi berean ikasi dutenak eta, azkenik, lehen hizkuntzatzat euskara eta gaztelania ez den besteren bat izan dutenak.

¹⁷ Etxean erabiltzen den hizkuntza etxean gehienetan hitz egiten den hizkuntza da. Atal honetan, lehen hizkuntzarako erantzun berberak onartzen dira: euskara, gaztelania, biak edo besteren bat (EUSTAT).

Kontuan hartzekoa da, bestalde, desberdintasun metodologiko nabarmenak daudela kale-erabilera, etxeko erabilera, lehen hizkuntza eta euskara-gaitasuna neurtzeko moduan. Laburbilduz, aztertzen ari garen aldagai horien arteko alderaketak oso tentuz hartu beharrekoak dira, honako arrazoi hauek tarteko:

- **Kale-erabilera behaketa bidez jasotzen da**, beraz, hizketan ari dena horretaz konturatu ere ez da egiten; **etxeko erabilera-datua**, aldiz, **inkesta bidez jasotzen da**, eta norberak ematen du bere etxean hitz egiten duen hizkuntzaren inguruko informazioa.
- **Kale-erabileran ez da ezinbestean udalerrian bizi direnen erabilera** islatzen bere horretan, kalean behaturiko elkarrizketen erabilera jasotzen baita, izan bertan erroldatutako biztanleen ala ez.
- **Kale-erabilera gertuko artekoa** izan ohi da, eta, sarritan, adinkide berekoen artean gertatzen da. Aldiz, **etxeko erabilera familia eremukoa da**, normaletan belaunaldi ezberdinen artekoa (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).

Nolanahi ere, azaldutako ñabardura horiek kontuan izanda ere, aurrez egin diren ikerketen arabera, esan daiteke honako korrelazio hauek izan, badirela:

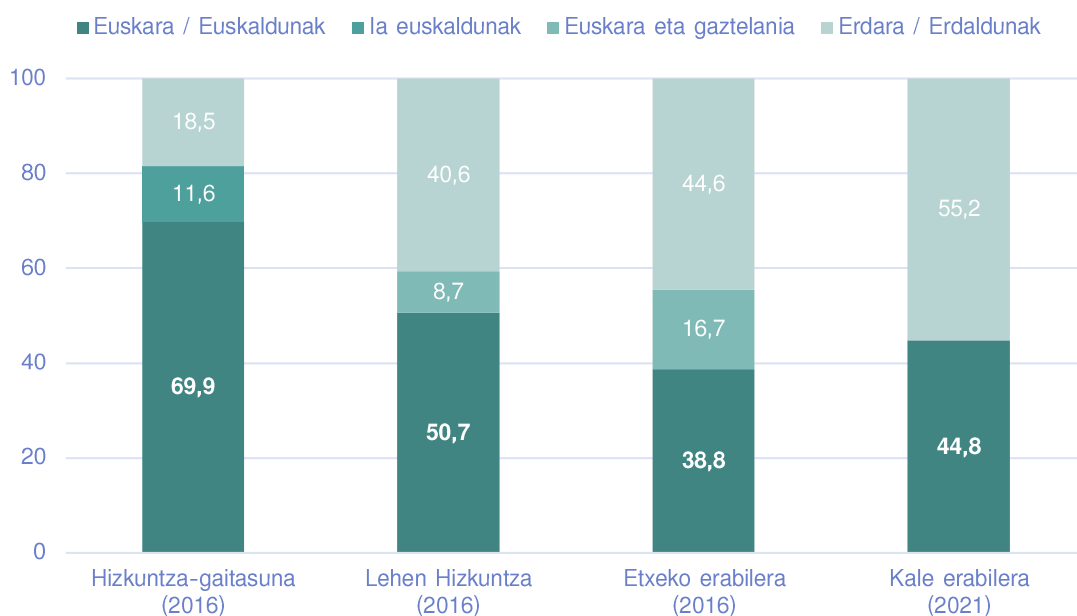
- **Zenbat eta udalerri euskaldunagoa izan orduan eta handiagoa da euskararen kale-erabilera.** Baina, banaketa hori ez da lineala eta ez uniforme, eta udalerrien artean hizkuntza portaerari buruzko desberdintasunak ageri dira (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 12).
- **Lehen hizkuntza modura euskara jaso dutenen proportzioa handia den udalerrietan, gehienetan, are eta handiagoa da euskararen kale-erabilera.** Lehen hizkuntzaren proportzioak behera egin ahala, hala egiten du euskararen erabilerak (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 15).
- **Zenbat eta handiagoa izan etxeko erabilera, orduan eta handiagoa da kaleko erabilera.** Nabarmenezkoa da bestalde, kaleko erabilera etxekoa baino altuagoa dela udalerri gehienetan. Gainera, alde hori ez da murrizten etxean euskaraz asko hitz egiten den udalerrietan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 16).
- **Ezagutza, kale-erabilera, lehen hizkuntza eta etxeko erabilera:** aldagai soziolinguistikoen euskarari dagokion datuetan, balio altuenetik txikienera hurrenkera hori da ia udalerri guztietan ohikoena (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Beraz, azertu ditzagun Gernika-Lumoko udalerrian bildu diren aldagai soziolinguistikoen datuen arteko harremana.

5.3.1 Gernika-Lumoko aldagai soziolinguistikoak

Gernika-Lumoko aldagai soziolinguistikoak aztertuz (6. Grafikoa eta Taula) ikus daiteke aldagai horien artean balio altuena euskara-gaitasunak duela (% 69,9), ondoren lehen hizkuntzak (% 50,7), segidan kale-erabilerak (% 44,8), eta azkenik etxeko erabilerak (% 38,8).

10. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZA-GAITASUNA, LEHEN HIZKUNTZA, ETXEKO ERABILERA, KALE-ERABILERA ETA MATEMATIKOKI ESPERO DAITEKEEN ERABILERA. GERNIKA-LUMO 2016-2021.(%)

	Hizkuntza-gaitasuna (2016)	Lehen Hizkuntza (2016)	Etxeko erabilera (2016)	Kale erabilera (2021)
Euskara / Euskaldunak	69,9	50,7	38,8	44,8
Ia euskaldunak	11,6	-	-	-
Euskara eta gaztelania	-	8,7	16,7	-
Erdara / Erdaldunak	18,5	40,6	44,6	55,2
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0
GUZTIRA, Abs.	16.167	16.167	16.167	8.103
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua, 2016.				

Euskara-gaitasunari dagokionean, ikus daiteke Gernika-Lumoko biztanleen artean bi herenak laurdenak direla euskaldunak, zehazki, % 69,9; eta beste % 11,6ak euskara ulertzen dute. Beraz, hamar biztanletatik zortzi dira euskaraz hitz egiteko - edo gutxienik ulertzeko- gai.

Gaitasun hori kontuan izanda, VI. Mapa Soziolinguistikoak **3. gune soziolinguistikoan** kokatzen du Gernika-Lumo (% 50-80 udal-gaitasuna) (Eusko Jaurlaritzak - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 39)¹⁸. Mapa horrek ondoren zehazten den informazioa eskaintzen du 3. gune hori ezaugarritzeko:

“Hirugarren gune soziolinguistikoko udalerrietan 496.134 pertsona bizi dira, EAEko biztanleria osoaren laurdena (% 24,1). Horietatik 316.976 dira euskaldunak (% 63,8), hau da, euskaldun guztien herena baino gehiago (% 37,5). Bizkaiko eta Gipuzkoako 90 udalerrri daude hirugarren gune soziolinguistikoan. 20.000 biztanle baino gutxiagoko udalerrriak dira, Durango, Zarautz, Arrasate eta Eibar izan ezik. Industria indartsua duten udalerrriak dira horietako asko, tamaina ertainekoak eta komunikazio-ardatz nagusietan kokatuak.”

(Eusko Jaurlaritzak - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020, 41).

Testuinguru horretan kokatzen da Gernika-Lumo, hau da, 16.695 biztanleko udalerria da, eta industria-sare aktiboa dauka.

Udalerriko **euskara-gaitasunaren** eta **lehen hizkuntzaren artean** aldea izatea ohikoa da, diferentzia horretan islatzen baita euskarak izan duen irabazia azken 30-40 urte inguruan, hezkuntza-sistemaren eta helduen ikasketa-prozesuen bitartez. Gernika-Lumon ere, biztanleriaren % 69,9ak euskara gaitasuna du eta horietatik % 59,4ak lehen hizkuntza modura jaso du euskara (euskara edo euskara eta gaztelania batera); azpimarragarria da, beraz, bertako biztanleriaren parte oso esanguratsuak (% 10,5) euskara bigarren hizkuntza modura ikasi duela, eta, beraz, euskararen ezagutzaren aldeko irabaziaz direla. Era berean, **gaitasuna** eta **etxeko erabileraren** artean ere aldea izatea oso ohikoa da, izan ere, arestian esan bezala, etxeetan belaunaldi desberdinetako kideak elkartzeko dira. Sarri asko, kide horiek euskara-gaitasun desberdina dute, edota horietako batzuk gaztelaniaz euskaraz baino errazago hitz egiten dute, eta, beraz, etxe askotan ez dira betetzen euskararen erabileraren bereziki eragiten duten faktoreak: harreman-sarea eta erraztasuna (Aizpurua Espin 2018, 44).

¹⁸ Herriko ezagutza-datuak ez ezik, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren emaitza enpirikoetan oinarrituz, “Euskarak gaztelaniaz bezainbesteko presentzia (EG)” duen udalerrien multzoan kokatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 24). Multzo soziolinguistiko hori 2016ko Inkesta Soziolinguistikoko eta 2017-2018 urte bitartean egindako udal neurketen emaitzak aintzat hartuz osatu zen, “Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak. Udalerrri mailako analisisa. Laburpena eta ondorioak” izeneko txostenean (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019). Nolanahi ere, azpimarratu behar da multzo horretako udalerrien batezbestekoetatik gorakoak direla Gernika-Lumoko hizkuntza-gaitasunaren, lehen hizkuntzaren, etxeko erabileraren eta kale-erabileraren datuak (3. taula - Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Lehen hizkuntzaren eta etxeko erabileraren datuek gertutasun handiagoa izan ohi dute; Gernika-Lumon, lehen hizkuntza euskara edo euskara eta gaztelania dutenek biztanleriaren % 59,4a osatzen dute eta etxeko erabileran euskara edo biak erabiltzen dituztenak % 55,5 dira. Hau da, esan daiteke, etxeko kideen artean, zenbat eta gehiago izan euskara lehen hizkuntza modura dutenak orduan eta erabilera handiagoa izango dela etxeko giroan. Harreman hurbileko hori, Gernika-Lumon bezala, ia udalerri guztietan gertatzen da (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 19).

Matematikoki espero daitekeen euskararen erabileraz, erabilera isotropikoaz

Arestian zehazturiko lau aldagai soziolinguistikoez gain, bada kaleko erabilera ulertzeko interesgarri izan daitekeen bosgarren bat ere, hain zuzen, J.L. Alvarez Enparantza Txillardegiaren eredu matematikoan (2001) oinarritutako erabilera isotropikoa. Datu horrek, elebitasun sozialeko eremutan, bi hizkuntzen ezagutza unibertsala ez denean, biztanleek duten hizkuntzak erabiltzeko aukera azaltzeko balio du. Hau da, eredu horren bitartez, egoera hipotetiko eta gune jakin batean, matematikoki espero daitekeen euskararen erabilera kalkula daiteke, eremu horretako elebidun dentsitatea kontuan izanda, euskaldunek euskaldunekin beti euskaraz egingo dutela planteatuta (euskararekiko leialtasun erabatekoa dutelakoan) eta hizketaldian parte hartzen duten balizko taldeen pisua aurreikusita.

Eredu hori aintzat hartuta, eta egoera hipotetiko hori udalerriaren kasura egokituta, Gernika Lumoko udalerriko *erabilera isotropikoaren* kalkulua berritu da ikerketa honetan¹⁹, euskal hiztunen hizkuntza-hautua, neurri batean behintzat, ulertzen lagun dezakeelakoan.

Kalkuluak eginda, hortaz, % 41,1ekoa da baldintza hipotetiko horietan Gernika Lumoko euskararen erabilera isotropikoa (edo espero daitekeen erabilera), kontuan izanik udalerriko biztanleen euskaldunen ehunekoa % 69,9koa dela. Beraz, behatutako erabilera erreala (% 44,8) matematikoki espero daitekeen erabilera baino zertxobait altuagoa da.

Alabaina, badira datu hipotetiko horretatik kale-erabileraren datu erreala gorantz aldentzeko arrazoiak, besteen artean, honako hauek: alde batetik, kaleko harreman sozialak zorizkoak ez izatea nagusiki. Hortaz, gerta daiteke harreman horietan aurrez ezarritako hizkuntza-erabileraren ohituretan hizkuntza bat edo bestea gailentzea. Beste alde batetik, kontuan izan behar da euskaldunek euskaldunekin elkartzerakoan beti euskaraz egitea (% 100eko leialtasuna) ia ezinezkoa dela, sarri, solaskideen inguruko informazioa ez-nahikoa delako, (Iriberry eta Uriarte 2012, 201)²⁰, euskaraz

¹⁹ Eragiketa matematiko zehatza honako formula honen bitartez osatzen da: $PB = mB (w2ex2 + w3ex3 + w4ex4)$, non: PB = euskararen erabilera-maila; W2 = bikoteen pisua., W3 = hirukoteen pisua, w4 = laukoteen pisua; mB = euskararekiko leialtasuna, ex = elebidunen proportzioa.

Gaia sakontzeko, ikus (Alvarez Enparantza, Txillardegi 2001) eta (Isasi eta Iriarte 1998).

²⁰ Besteak beste, gogora daiteke Euskaraldiaren ariketa sozialaren gakoetako bat dela txaparen erabilera. Hau da, txaparen bidez, solaskideak euskara ulertzen duela jakin daiteke, eta hori ezagutzea faktore erraztailea da hiztunarentzat, euskara erabil dezan.

egiteko erosotasunik ez dutelako edo euskaraz aritzeko sarerik edo konfiantzazko giro nahikorik ez dutelako (Amorrortu, Goirigolzarri, eta Ortega 2021, 24).

Beraz, laburbiltzeko, esan daiteke udalerriko euskararen ezagutza-datua kalean egiten den erabileraren iragarle ona izan daitekeen arren (udalerrian zenbat eta euskaradun gehiago izan orduan eta euskararen erabilera handiagoa espero daiteke), beste aldagai batzuk ere aintzat hartu behar direla, ezinbestez, hizkuntzen erabileraren konplexutasuna ulertzeko. Gainera, baldintza soziolinguistikoetara mugatu gabe, faktore sozioekonomikoak eta soziodemografikoak ere adierazgarriak izan daitezke (nahiz eta azterketa honetan ezin ditugun nahi bezala kontuan izan).

MUGIMENDU MIGRATZAILEEN ERAGINA

Hizkuntza gutxituen biziberritze-prozesuetan lurraldeko aldagai demografikoek duten garrantzia txosten honetan nabarmendu da, esate baterako, euskaraz hitz egiten duten biztanleriaren sexuaren, adinaren²¹ edo migrazioen²² garrantziaz jabetzeko. Azken aldagai horrek (migrazio-fenomenoak) herriko kaleetan duen eragina kontuan izatekoa da dagoeneko gaur egungo datuak aztertzeko; zalantzarik gabe, are eta hurbilagotik begiratu beharko dira aurrerantzean, aurreikus daitekeen migrazio-fenomenoaren goranzko joera baieztatzen bada.

Esate baterako, gogoratu behar dira iragan hurbileko honako bi fenomeno nagusiak: euskararen lurraldean XX. mendean Estatu Espainiarretik Euskal Herrira heldutako migrazioaren eragina (Ruiz Olabuenaga eta Blanco 1994) eta, berriki, XXI. mendearen hasierarekin batera, jatorri atzeritarreko immigrazioa. Azken fenomeno horren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoan % 11,7koa da biztanleria horren dentsitatea (Aierdi, Uranga, eta Iñarra 2021, 14)²³, eta aurreikusi daiteke 100etik gora hizkuntzek dutela presentzia gure artean, biztanle horien jatorrizko estatuan hitz egiten diren hizkuntzak identifikatuta²⁴.

Aipatu behar da herriko kaleetan hizkuntza horien presentzia apala dela, oro har, gaur, gaurkoz: Euskal Herrian, beste hizkuntzen erabilera 2,8koa izan da²⁵, duela bost urte behatu zenaren pare (% 2,7 2016an % 2,8 2021ean). Gernika-Lumon,

²¹ Ikus, adinari dagokionean, besteak beste, UNESCOk haurrenganako hizkuntzaren transmisioari ematen dion garrantzia hizkuntza zaurgarri modura sailkatzeko irizpideetan (Moseley 2010).

²² Bizindar etnolinguistikoaren teoriaren baitan ere migrazioen datuen garrantzia esplizituki identifikatzen da (Giles et al. 1977).

²³ Ikerketa horretan, jatorri atzeritarreko biztanleria honako hiru talde hauek osatzen dute: Estatu espainiarrean jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak, atzerrian jaio eta atzerriko nazionalitatea dutenak eta atzerrian jaio eta nazionalitate espainiarra dutenak.

²⁴ Soziolinguistika Klusterraren hizkuntzen mapak hipotesi horien arabera egin dira: hizkuntza ofizialak zein diren, hizkuntza hedatuak eta hizkuntza minorizatuak. Ikus <https://soziolinguistika.eus/eu/proiektua/gipuzkoako-hizkuntza-aniztasunaren-mapa/>. Soziolinguistika Klusterrak orain arte egindako ikerketek Euskal Autonomia Erkidegoko datuak aztertuz egin dira, oraingoz. Nafarroako eta Iparraldeko daturik ez du azertu orain arte.

²⁵ Nolanahi ere, identifikatu diren joera nagusiak gogoratzea komeni da, udalerrri bakoitzak bere berezitasunak dituela jakin arren: Aierdi, Uranga eta Iñarra 2021 lanean ikus daitezke jatorri atzeritarreko biztanleriaren azterketaren ondorioz hipotesi mailan aurreikusitako hizkuntza-aniztasunaren inguruko zehaztasunak. Ikus: Gipuzkoako hizkuntzen mapa: <https://www.gipuzkoa.eus/eu/web/hizkuntzaberdintasuna/gipuzkoakohizkuntzak/hizkuntzen-mapak>

2021eko datuen arabera, jatorri atzerritarreko biztanleria % 13,2 da²⁶, eta euskara, gaztelania eta frantsesa ez diren beste hizkuntzen erabilera % 4koa izan da (2016ko datua: % 3,3), Euskal Herrian entzuten denaren batezbestekotik gora, eta kontuan izatekoa da. Nolanahi ere presentzia txikia, proportzionalki hartuta. Dirudienez, horren arrazoia izan daiteke aloglotoen (ez euskara ez gaztelania) migrazioak kaleko elkar eraginetan presentzia txikia izatea (oraingoz). Berez, ez gaztelania ez euskara hitz egiteak ez luke halako baldintza esturik jarri beharko bertako hizkuntza aukeratzekoan (hizkuntza ofizial biak arrotzak baitzaizkie), ez bada nagusitasun edo erabilgarritasun irizpideen ondorioz.

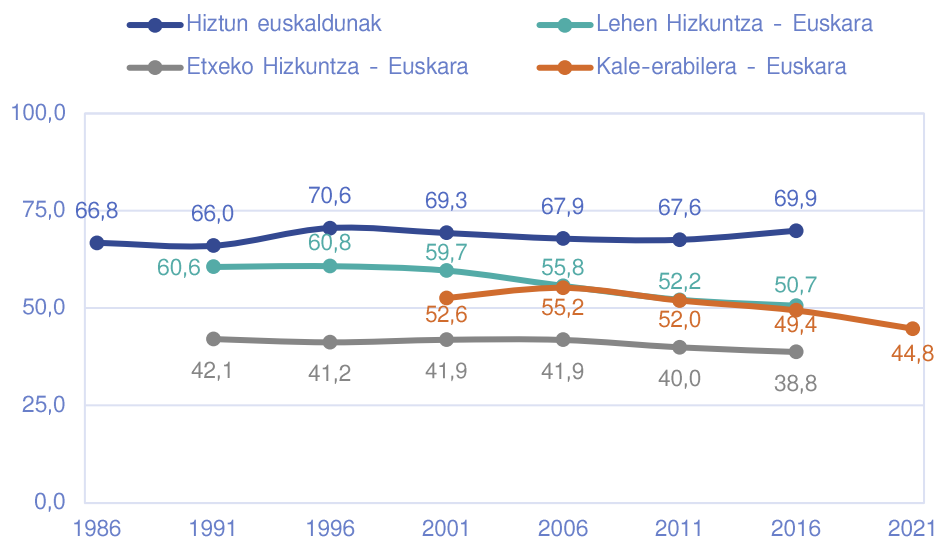
Beraz, komunitateen arteko konfluentzia gertatu ahala, ikusi beharko da zer bilakaera hartzen duen euskararen erabilerak. Alde batetik migratzaileen ia erdiak jatorrian gaztelaniako hiztunak izatea garrantzia izan dezake; eta, bestalde, migratzaileen begietara euskara interesgarria izan arren, gaztelaniaren ondoan beharrezkoa ez izateak ere bere pisua izan dezake (Uranga eta Aierdi 2021, 35). Hor bada, noski, kohesio sozialari begirako erronka, eta bada, era berean, kohesio linguistikoari begirakoa ere; etorkizunari begira, lanerako alor garrantzitsua, zalantzarik gabe (Sorolla et al, 2019: 41).

Udalerriko aldagai soziolinguistikoaren azterketa honi amaiera emateko aipamen labur bat egin nahi diogu udalerriko kaleetan islatzen den biztanleen mugikortasunari. Alegia, udalerrien arteko mugimenduek ere gero eta arreta handiagoa eskatzen ari dira, batez ere, udalerrri euskaldunetan (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 39). Gainerako udalerrietan ere, esanguratsuak izan daitezke jardueraren arabera udalerrien arteko mugimenduek, bertan erroldatuak ez diren biztanleen hizkuntzaren eragina kaleetan islatzen baita. Gernika-Lumoko kasuan, aipatu behar da bere hurbiltasun geografikoa dela-eta, inguruko herriengan eragina izateko aukera duela, eta ezaugarri horrek euskararen hizkuntzen erabileran ere eragina izan dezakeela (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 30). Horri erantsi behar zaio, jakina, udalerriko kaleetan turismoak eragin dezakeen alderazioa.

²⁶ Ikuspegi Immigrazioaren Euskal Behatokia: Jatorriko herrialde nagusien arabera. https://ikuspegi.eus/eus/estadisticas/estadisticas_tablas.php

5.3.2 Aldagai soziolinguistikoen bilakaera

11. Grafikoa eta Taula: ALDAGAI SOZIOLINGUISTIKOEN ALDERAKETA. GERNIKA-LUMO 1986-2021 (%)

	1986	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Hiztun euskaldunak	66,8	66,0	70,6	69,3	67,9	67,6	69,9	-
Lehen Hizkuntza - Euskara	-	60,6	60,8	59,7	55,8	52,2	50,7	--
Etxeko Hizkuntza - Euskara	-	42,1	41,2	41,9	41,9	40,0	38,8	-
Kale-erabilera - Euskara	-	-	-	52,6	55,2	52,0	49,4	44,8
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021; EUSTAT, 2016.								

Aztertutako aldagai soziolinguistikoen bilakaeran azpimarra daitezkeen datuak honako hauek dira:

- **Euskara-gaitasunak** ez du nabarmentzeko aldaketarik izan Gernika-Lumon azken hogeita hamar urteko epean: % 66,8 zen 1986an, eta % 69,9 2016an. 3 puntuko aldea ez da bereziki aipagarria, gaitasunak aldaketa txikiak izan dituelako gora behera neurketaz neurketa. Esaterako, 2016an % 67,6koa zen gaitasuna Gernika-Lumon, hortaz, puntu bateko aldera ere ez zen iristen 1986ko gaitasunarekin alderatuta.
- **Lehen hizkuntzari** eta **etxeko hizkuntzari** dagokionean, aldiz, beheranzko joera bat baieztatzen da: 1991ean % 60,6koa zen lehen hizkuntzaren datua, eta % 50,7koa 2016an; etxeko erabilera % 42,1etik % 38,8ra igaro da urte horietan.
- **Kaleko euskararen erabilerak** behera egin du azken hogeitaz urteetan: 2001ean % 52,6koa zen euskararen erabilera, eta % 44,8ko erabilera neurtu da 2021ean.

Laburbilduz, esan daiteke hogei urteko epean ia zortzi puntuko jaitziera behatu dela euskararen kaleko erabileran, balio antzekoetan geratu dela udalerrian bizi diren euskaldunen ehunekoa eta beheranzko joera antzeman dela lehen hizkuntzaren eta etxeko euskararen erabileraren balioetan.

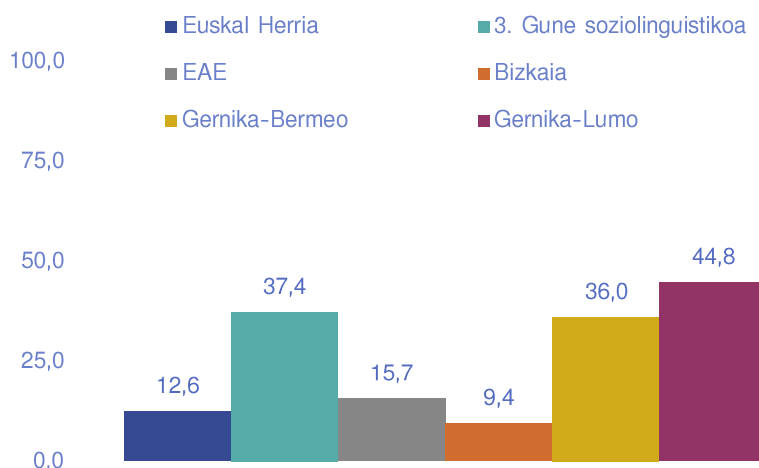
5.4 BESTE EREMU GEOGRAFIKOETAKO ERABILERAK

5.4.1 Euskal Herria, herrialdea eta eskualdea

Ondorengo grafiko eta taulan, Euskal Herrian, Gernika-Lumori dagokion gune soziolinguistikoan (3. gunea), Euskal Autonomia Erkidegoan, Bizkaian, Gernika-Bermeon eta Gernika-Lumon jasotako datuak bildu dira.

Gernika-Lumoko euskararen erabilera (% 44,8) alderatzen diren eremuen gainetik dago: Euskal Herrian % 12,6, 3. gune soziolinguistikoan % 37,4, Euskal Autonomia Erkidegokoan % 15,7, Bizkaian % 9,4, eta azkenik Gernika-Bermeo eskualdean % 36,0.

12. Grafikoa eta Taula: ERABILERA, LAGINA ETA AKATS-TARTEA. HAINBAT EREMU GEOGRAFIKO. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

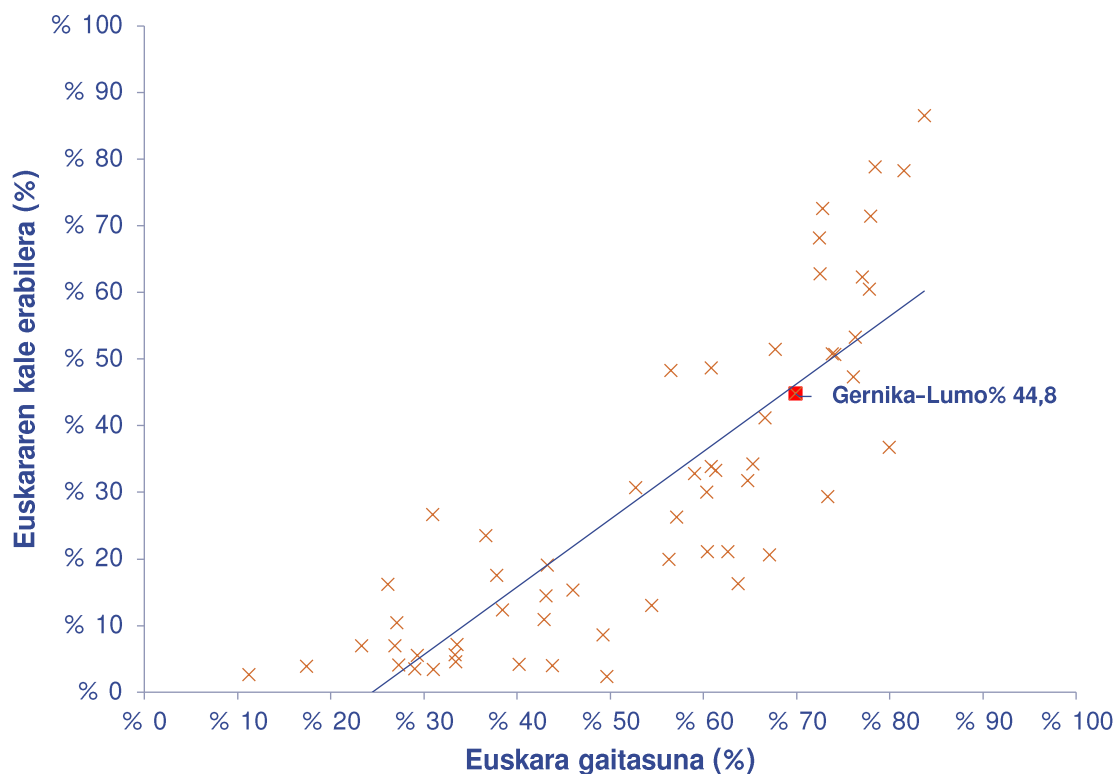

Eremua	Biztanleria	Lagina	Erabilera %	Akats-tartea %
Euskal Herria	3.136.258	603.497	12,6	0,3
3. Gune soziolinguistikoa ²⁷	540.115	210.105	37,4	1,3
EAE	2.178.619	489.073	15,7	0,3
Bizkaia	1.136.914	196.093	9,4	0,5
Gernika-Bermeo	33.414	16.913	36,0	0,8
Gernika-Lumo	16.695	8.103	44,8	1,1
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

²⁷ 3 gune soziolinguistikoan sailkatzen dira %50 - %80 Euskaldun dentsitatea duten udalerriak (Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila 2020).

5.4.2 Behatutako udalerrien kale-erabilera hizkuntza-gaitasunaren arabera

1. Irudia. HIZKUNTZEN ERABILERAREN KALE-NEURKETA EGINDAKO UDALERRIETAN EUSKARA-GAITASUNA ETA KALEKO ERABILERAREN ARTEKO ALDERAKETA. GERNIKA-LUMO, 2021 (%)

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa, 2021.

Goiko irudian 2021eko edizioan Soziolinguistika Klusterrak udalerritan berariaz egindako *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa* guztien euskararen erabilera-datua irudikatu da. Bertan, euskararen kale-erabilera eta udalerriko euskara-gaitasuna bi ardatzetan jarri dira harremanetan.

Ikus daitekeen bezala, joera garbia dago bi aldagai horien artean, hots, zenbat eta euskara-gaitasun handiagoa izan, orduan eta euskararen kale-erabilera altuagoa nabari da. Baina, arestian esan bezala, harreman hori ez da erabat lineala, izan ere agerian geratu da euskara-gaitasun berbera duten udalerrietan euskararen kale-erabileraren datuak oso desberdinak direla.

Behatu diren udalerriak kontuan izanda datuei erreparatuz gero, ikus daiteke Gernika-Lumon, euskara-gaitasunari erreparatuz (% 69,9), euskararen kaleko erabilera datua (% 44,8) joera-marraren pare dagoela.

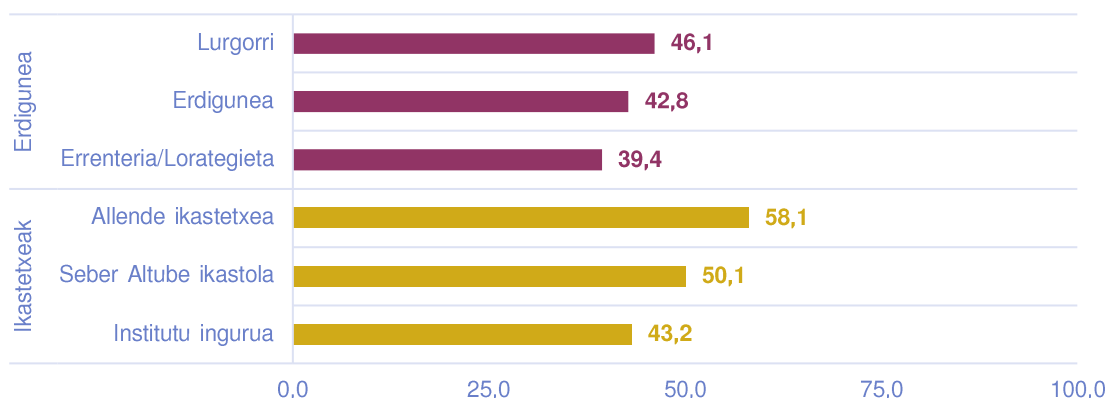
6 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, UDALERRIKO IBILBIDEETAN

Herriarrek kalean zer hizkuntza darabilten aztertzeko xedez, herrian bizitza soziala agerikoen den eremuetan egin ohi da behaketa. Eredu horiek zein izango diren zehazteko udalerriko harreman-gune nagusiak kokatzen dira, eta jarraitu beharreko ibilbideak identifikatzen dira, udaleko teknikariek elkarlanean.

Gernika-Lumoren kasuan, sei ibilbide zehaztu dira, eta bi multzotan sailka daitezke. Ibilbide horietan jasotako datuak ondorengo grafiko eta taulan ikus daitezke:

6.1 DATU OROKORRAK, IBILBIDEETAN (2021)

13. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERA IBILBIDEAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Erdigunea			Ikastetxeak		
	Erreterria/ Lorategieta	Erdigunea	Lurgorri	Institutu ingurua	Seber Altube ikastola	Allende ikastetxea
Euskaraz	39,4	42,8	46,1	43,2	50,1	58,1
Gaztelaniaz	54,6	54,3	52,0	51,0	39,8	38,5
Frantsesez	0,1	0,5	0,3	1,6	0,5	0,3
Beste hizkuntzetan	6,0	2,4	1,7	4,1	9,6	3,1
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	1.914	2.173	1.786	731	824	675

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.

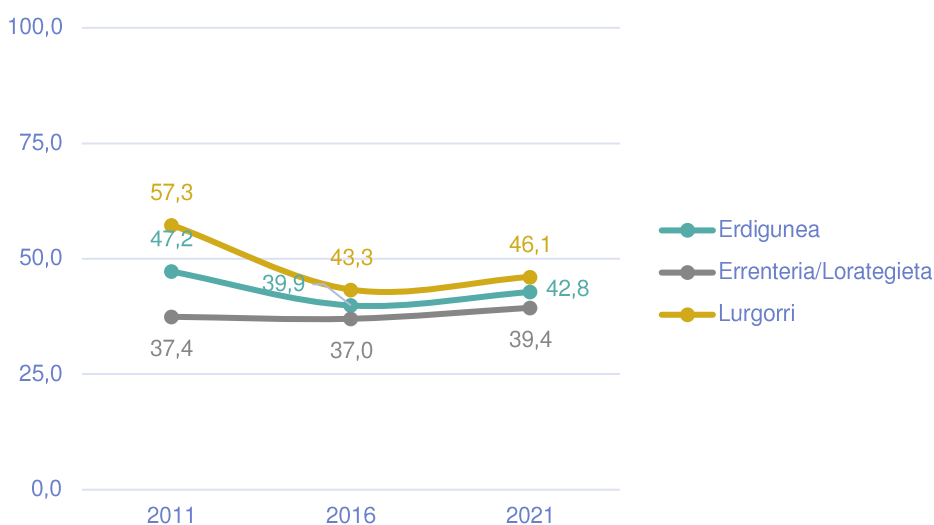
Ibilbideen erabilera-datuei erreparatuz ikus daiteke ikastetxe inguruetan euskara gehiago erabiltzen dela erdigunean baino. Ikastetxe inguruan, Allende ikastolan (% 58,1) jaso dira euskararen erabilera-datu altuenak, eta baxuenak Institutu inguruan (% 43,2). Erdigunean, Lurgorri (% 46,1) jaso dira euskararen erabilera-datu altuenak, eta baxuenak Erreterria/Lorategian (% 39,4).

6.2 BILAKAERA (2011 – 2021)

Erdiguneko hiru ibilbideen bilakaerari erreparatuz gero, ikus daiteke gorakada txiki bat egon dela 2016tik 2021era bitartean ibilbideetan.

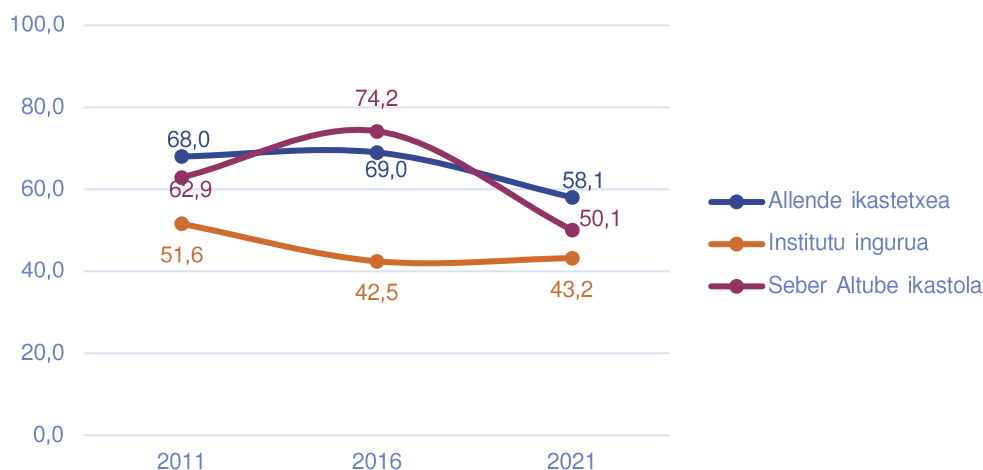
Bilakaera osoari erreparatuz gero, ordea, Erdigunean eta Lurgorriin behera egin du euskararen erabilerak azken hamarkadan, eta zertxobait gora Erreterria/Lorategietan (% 37,4 2011n, % 39,4 2021ean).

14. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ERDIGUNEKOIBILBIDEETAN. GERNIKA-LUMO 2011-2021 (%)

	2011	2016	2021
Erdigunea	47,2	39,9	42,8
<i>Lagina</i>	2.356	1.637	2.173
Erreterria/Lorategieta	37,4	37,0	39,4
<i>Lagina</i>	633	489	1.914
Lurgorri	57,3	43,3	46,1
<i>Lagina</i>	1.352	1.085	1.786
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

15. Grafikoa eta taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ESKOLA EREMUETAN. GERNIKA-LUMO 2011-2021 (%)

Ibilbidea	2011	2016	2021
Allende ikastetxea	68,0	69,0	58,1
<i>Lagina</i>	541	681	675
Institutu ingurua	51,6	42,5	43,2
<i>Lagina</i>	779	777	731
Seber Altube ikastola	62,9	74,2	50,1
<i>Lagina</i>	437	822	824
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Ikastetxe inguruetakoko bilakabideari erreparatuta, ikus daiteke 2016tik 2021era bitartean beherakada nabarmena jaso dela Seber Altube ikastolan (% 74,2 2016an, % 50,1 2021ean), baita Allende ikastetxean ere (% 69 2016an, % 58,1 2021ean).

Hamar urteko ibilbideari begiratuta (2011tik 2021era bitartean) hamar puntu inguruko jaitsiera behatu da hiru ibilbideetan.

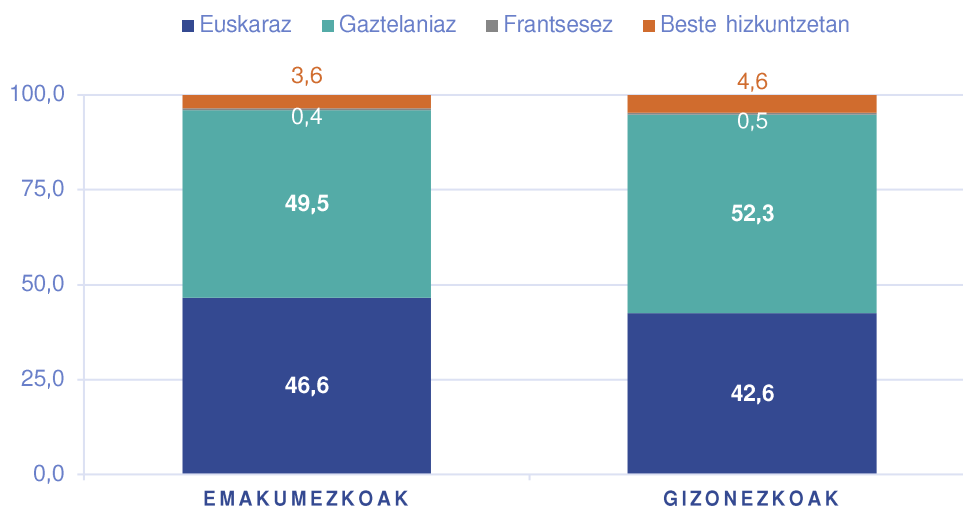
Nolanahi ere, gogoratu behar da ikastetxe inguruko ibilbide bakoitzean 4 orduko behaketa besterik ez dela egin. Eta, ondorioz, jasotako lagina ez dela oso handia. Hurrengo edizioei begira, komenigarria litzateke ibilbide hauetan datu-bilketa indartzea, emaitzak estatistikoki sendagoak izan daitezen.

7 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERA

7.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA (2021)

Jarraian, Gernika-Lumoko kaleetako euskararen erabileraren berri emango da sexu aldagaia kontuan hartuta, hau da, emakumezkoen eta gizonezkoen hizkuntzen erabileran desberdintasunik dagoen begiratuta.

16. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA SEXUAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Emakumezkoak	Gizonezkoak
Euskaraz	46,6	42,6
Gaztelaniaz	49,5	52,3
Frantsesez	0,4	0,5
Beste hizkuntzetan	3,6	4,6
GUZTIRA	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	4.477	3.626
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.		

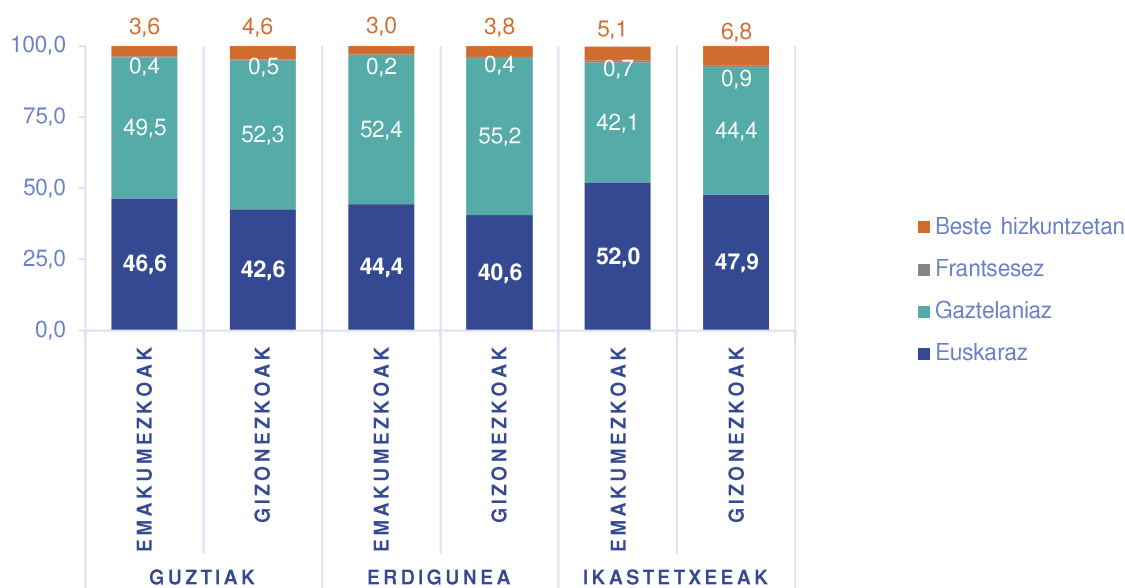
Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, Gernika-Lumon emakumezkoen euskarazko erabilera gizonezkoena baino altuagoa da (% 46,6 eta % 42,6, hurrenez hurren). Bi taldeen artean alde hori behatzea oso ohikoa da Euskal Herriko kaleetan, alegia, emakumezkoek euskaraz gehiago hitz egitea gizonezkoek baino.

2021eko neurketan Euskal Herriko joera hori berretsi da: emakumezkoen euskararen erabilera zertxobait handiagoa dela adin-tarte guztietan, adineko pertsonen artean izan ezik (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022); fenomeno

orokortua Altuna eta Hernándezek aztertu duten bezala (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139).

Egile horiek aipatzen dutenez, "datu horien interpretaziorako azalpen serio eta borobil bat ematea zaila izan arren", iradoki daiteke "euskara gizarteak inposatzen dituen generoen arteko tentsioaren erdigunean agertzen dela", eta "genero sistemak garai eta gune zehatz batzuetan euskara eta emakumeen arteko lotura ezarri du[ela]". Hala, ondoriozta daiteke "modu sinbolikoan zein praktikoan euskararen *feminizazioa* gertatu d[ela], nahiz eta kontrakoa ere gertatu daitekeen" (Altuna Ramírez eta Hernández García 2018, 139). Euskararen erabilerak genero-rolekkin duen harremana euskal soziolinguistikan gehiago sakondu beharreko gaia da. Esan bezala, joera horien isla baieztatu ahal izan da Gernika-Lumoko kalean egindako *hizkuntzen erabileraren neurketan*, erdiguneko nahiz ikastetxe inguruetakoa ibilbideetan.

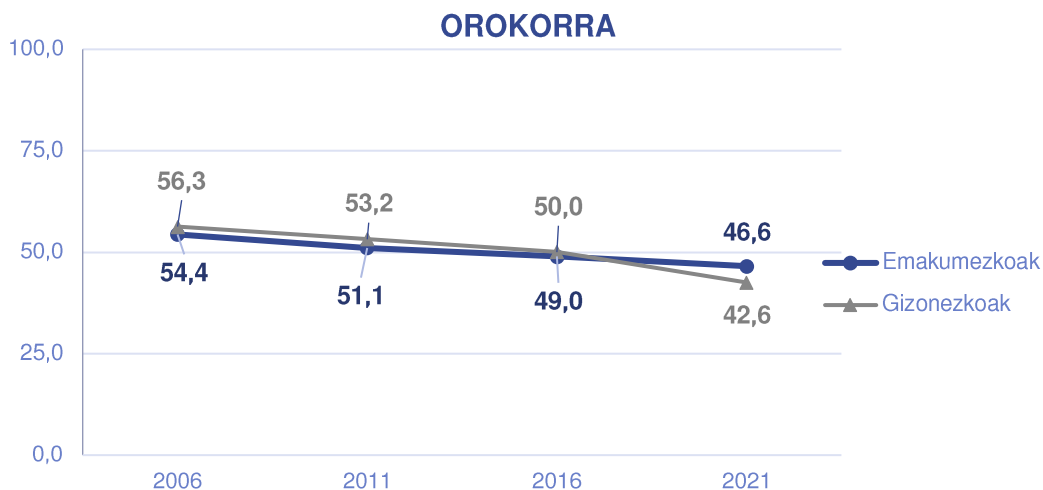
17. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA SEXUAREN ARABERA, GUZTIRA, ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Emakumezkoak			Gizonezkoak		
	Guztiak	Erdigunea	Ikastetxeak	Guztiak	Erdigunea	Ikastetxeak
Euskaraz	46,6	44,4	52,0	42,6	40,6	47,9
Gaztelaniaz	49,5	52,4	42,1	52,3	55,2	44,4
Frantsesez	0,4	0,2	0,7	0,5	0,4	0,9
Beste hizkuntzetan	3,6	3,0	5,1	4,6	3,8	6,8
GUZTIRA	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0
Lagina	4.477	3.207	1.270	3.626	2.666	960
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.						

7.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, SEXUAREN ARABERA (2006 – 2021)

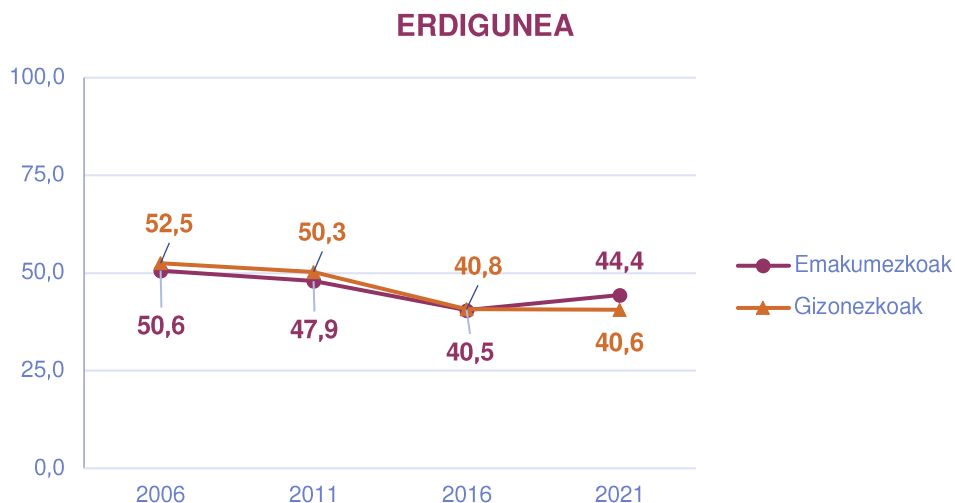
18. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA SEXUAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

	2006	2011	2016	2021
Emakumezkoak	54,4	51,1	49,0	46,6
<i>Lagina</i>	3.061	3.424	3.124	4.477
Gizonezkoak	56,3	53,2	50,0	42,6
<i>Lagina</i>	2.390	2.674	2.367	3.626
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

Sexuaren araberako bilakaerari dagokionez, aipagarria da 2021eko neurketan jaso dela, lehen aldiz, emakumeek euskaraz gehiago hitz egitearen datua, aurreko hiru edizioetan, gizonezkoek apur bat gehiago egiten zutela ikusi baitzen.

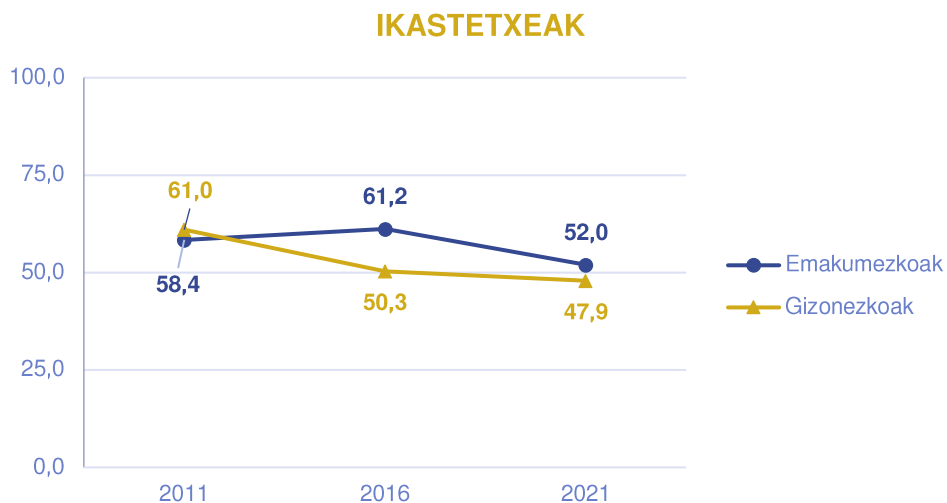
19. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA SEXUAREN ARABERA, ERDIGUNEAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

	2011	2016	2021
Emakumezkoak	47,9	40,5	44,4
<i>Lagina</i>	2.397	1.843	3.207
Gizonezkoak	50,3	40,8	40,6
<i>Lagina</i>	1.944	1.368	2.666
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021			

Erdiguneko banaketaren bilakaera bat dator Gernika-Lumon orokorrean topatu denarekin, hots, 2021eko azken neurketa honetan jaso da lehen aldiz emakumeek gizonezkoek baino gehiago egiten dutela euskaraz.

20. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA SEXUAREN ARABERA, IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2011-2021 (%)

	2011	2016	2021
Emakumezkoak	58,4	61,2	52,0
<i>Lagina</i>	1.027	1.281	1.270
Gizonezkoak	61,0	50,3	47,9
<i>Lagina</i>	730	1.944	960
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

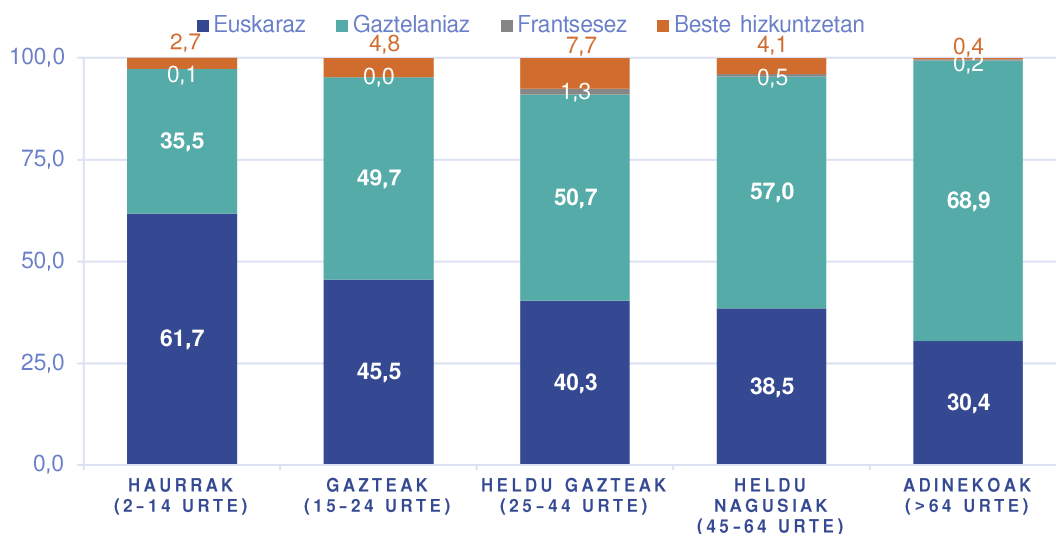
Ikastetxe inguruetan aldiz, emakumeek gizonezkoek baino gehiago egiten zutela jaso zen, jada, 2016an, eta joerari eutsi zaio 2021eko neurketan. Aldea nabarmen handiagoa izan zen aurreko behaketan, baina bi neurketetan nabaritu da.

7.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA (2021)

2021eko ikerketan, adinaren arabera datuen azterketan aldaketa metodologiko garrantzizko bat gertatu da. Aurreko edizio guztietan, datu-bilketan zein azterketan honako lau adin-talde hauetan banatu da biztanleria: haurrak (14 urte artekoak), gazteak (15-24 bitartekoak), helduak (25-64 bitartekoak) eta adinekoak (65 baino gehiago dituztenak). Bistan da banaketa horretan helduen taldeak biztanleriaren zatirik handiena hartzen duela, eta ezaugarri oso heterogeneoak dituzten azpitaldeak osatzen dutela. Hori horrela, 2021eko ikerketan, helduen taldea bi taldetan banatzea erabaki da, hain zuzen, honako hauetan: 25-44 urte arteko heldu gazteak eta 45-64 urte arteko heldu nagusiak.

Behin datuak aztertuz gero, Gernika-Lumon jasotako emaitzak ondorengo grafiko eta taulan bildu dira.

21. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA ADINAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Heldu gazteak (25-44 urte)	Heldu nagusiak (45-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Euskaraz	61,7	45,5	40,3	38,5	30,4
Gaztelaniaz	35,5	49,7	50,7	57,0	68,9
Frantsesez	0,1	0,0	1,3	0,5	0,2
Beste hizkuntzetan	2,7	4,8	7,7	4,1	0,4
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	2.066	1.178	1.435	2.455	969
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.					

Ikus daitekeen bezala, alde nabarmenak ageri dira adin-tarteen artean:

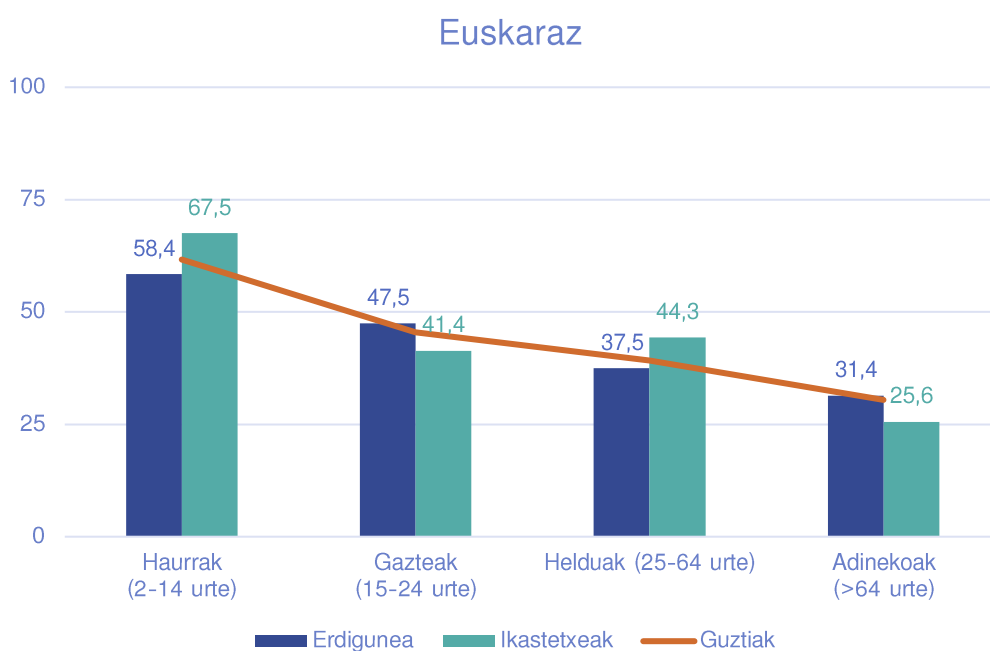
- **Zenbat eta adin-tarte gazteagoa izan, orduan eta gehiago erabiltzen da euskara.** Honakoak izan dira euskararen erabilera-datuak: haurrek % 61,7, gazteek % 45,5, heldu gazteek % 40,3, heldu nagusiek % 38,5 eta adinekoek % 30,4.
- **Haurren eta gazteen erabilera** batezbestekoaren gainetik kokatzen dira.
- **Heldu** zein **Adinekoetan** batezbestekotik behera kokatzen da.

Emaitzak bat datoz, hein batean, herri euskaldun gehienetan antzeman den joerarekin, alegia, haurrak eta gazteak batezbestekoaren gainetik eta helduak behetik (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

Laburbilduz, adinaren arabera euskararen erabilerari erreparatuta, esan daiteke erabilera altuenak talde gazteenetan izatea, hots, haur eta gazteen artean, -herri euskaldunetan ohikoa den moduan, Gernika-Lumoko euskararen berreskuratze bidean, emaitza mesedegarria dela (Sorolla Vidal, Altuna Zumeta, eta Larrea Mendizabal 2019, 38).

Erdiguneko eta ikastetxeetako datuak alderatuz gero, ikus daiteke ikastetxe inguruetan, altuagoa dela euskararen erabilera haurren eta helduen adin-taldeetan erdigunean baino. Alderantziz, gehiago entzuten da euskara erdigunean gazteetan eta adinekotan.

22. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERA ADINAREN ARABERA, ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

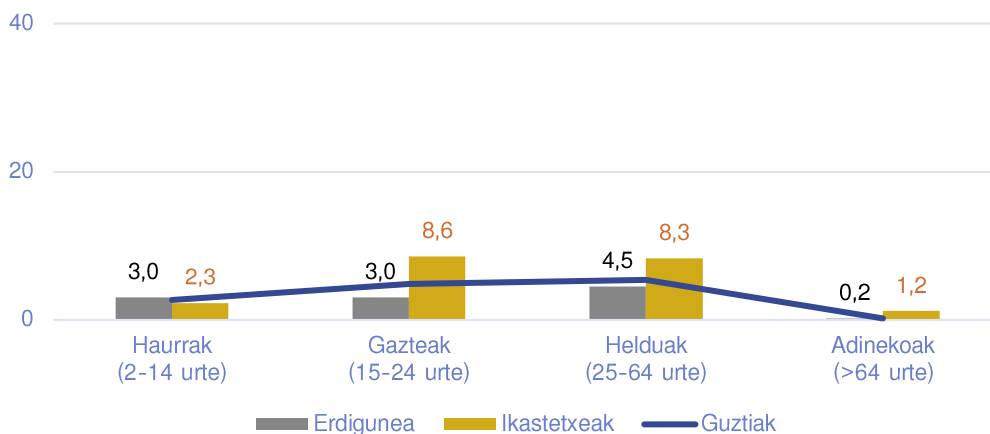

		Euskaraz	Gaztelaniaz	Frantsesez	Beste hizkuntzetan	GUZTIRA	Lagina
Haurrak (2-14 urte)	Guztiak	61,7	35,5	0,1	2,7	100,0	2.066
	Erdigunea	58,4	38,7	0,0	3,0	100,1	1.316
	Ikastetxeak	67,5	30,0	0,3	2,3	100,1	750
Gazteak (15-24 urte)	Guztiak	45,5	49,7	0,0	4,8	100,0	1.178
	Erdigunea	47,5	49,5	0,0	3,0	100,0	794
	Ikastetxeak	41,4	50,0	0,0	8,6	100,0	384
Helduak (25-64 urte)	Guztiak	39,2	54,7	0,8	5,4	100,0	3.890
	Erdigunea	37,5	57,5	0,5	4,5	100,0	2.954
	Ikastetxeak	44,3	45,6	1,7	8,3	99,9	936
Adinekoak (>64 urte)	Guztiak	30,4	68,9	0,2	0,2	100,0	969
	Erdigunea	31,4	68,1	0,2	0,2	99,9	809
	Ikastetxeak	25,6	73,1	0,0	1,2	99,9	160

Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.

23. Grafikoa eta taula. BESTE HIZKUNTZEN KALE ERABILERA ADINAREN ARABERA, ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

Beste hizkuntzetan

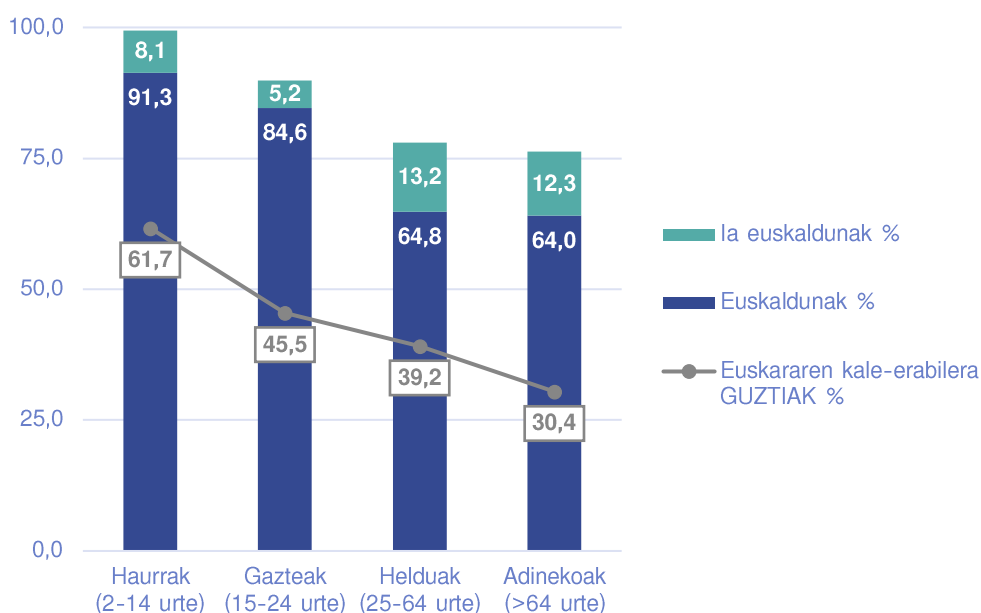
	Guztiak	Erdigunea	Ikastetxeeak
Haurrak (2-14 urte)	2,7	3,0	2,3
<i>Lagina</i>	2.066	1.316	750
Gazteak (15-24 urte)	4,8	3,0	8,6
<i>Lagina</i>	1.178	794	384
Heldu gazteak (25-64 urte)	5,4	4,5	8,3
<i>Lagina</i>	3.890	2.954	936
Adinekoak (>64 urte)	0,2	0,2	1,2
<i>Lagina</i>	969	809	160
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Beste hizkuntzei erreparatuz gero, nabarmentzekoa da gazteen eta helduen adin-tarteetan erabilera aipagarria behatu dela, bereziki ikastetxe inguruan (gazteak % 8,6 eta helduen kasuan % 8,3)

7.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERA ETA EUSKARA GAITASUNA, ADINAREN ARABERA

Ondorengo grafiko eta taulan, euskara gaitasuna eta kale-erabilera erakusten dira adin-tarteetan banatuta.

24. Grafikoa eta Taula. EUSKARA-GAITASUNA ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO, 2016-2021

	Euskaldunak		la euskaldunak		Euskararen kale-erabilera GUZTIAK	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Haurrak (2-14 urte)	1.970	91,3	175	8,1	1.274	61,7
Gazteak (15-24 urte)	1.200	84,6	74	5,2	536	45,5
Helduak (25-64 urte)	5.850	64,8	1.189	13,2	1.523	39,2
Adinekoak (>64 urte)	2.280	64,0	437	12,3	295	30,4
GUZTIRA	11.300	-	1.875	-	3.628	-
Iturria. EUSTAT, Biztanleria eta Etxebizitzaren zentsua 2016; Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.						

Grafikoak modu argian erakusten du, Gernika-Lumon, euskara-gaitasunak lotura zuzena duela erabilerarekin: zenbat eta gaitasun handiagoa izan, orduan eta handiagoa da euskararen erabilera bertan.

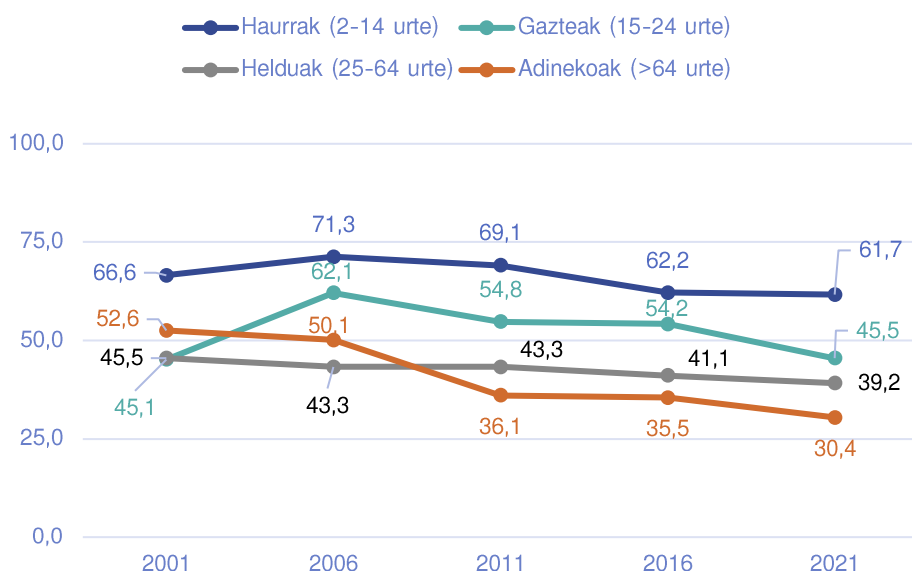
EUSTATen datuen arabera, haurrak dira gaitasun handiena dutenak (% 91,3); gertutik doakie gazteak (% 84,6), eta nabarmen baxuagoa da helduen (% 64,8) eta adinekoen (% 64,0) euskara gaitasuna.

7.5 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADINAREN ARABERA (2001 – 2021)

Euskararen kale-erabilera, 5.2 atalean erakutsi den moduan, jaitsi egin da azken bost urteetan, eta beherakada hori adin-tarte guztietan nabaritu da, baina, bereziki, gazteen erabileran (% 54,2 2016an % 45,5 2021ean).

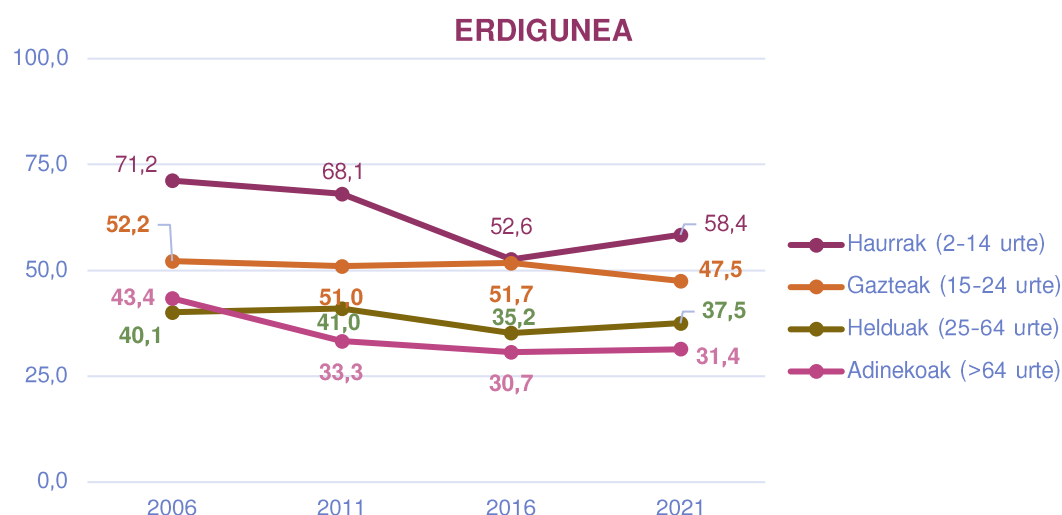
Azken hamabost urteko bilakaerari erreparatuz gero, halaber, jaitsiera jaso da adin-talde guztietan, bereziki nabarmena adinekoen kasuan, jaitsiera hogeit puntukoa izan baita (% 50,1 2006an, % 30,3 2021ean).

25. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADINAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

Adin-taldea	2001	2006	2011	2016	2021
Haurrak (2-14 urte)	66,6	71,3	69,1	62,2	61,7
<i>Lagina</i>	562	1.620	1.891	2.110	2.066
Gazteak (15-24 urte)	45,1	62,1	54,8	54,2	45,5
<i>Lagina</i>	257	749	812	356	1.178
Helduak (25-64 urte)	45,5	43,3	43,3	41,1	39,2
<i>Lagina</i>	835	2.244	2.674	2.425	3.890
Adinekoak (>64 urte)	52,6	50,1	36,1	35,5	30,4
<i>Lagina</i>	333	838	721	600	969
Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.					

26. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADINAREN ARABERA, ERDIGUNEAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

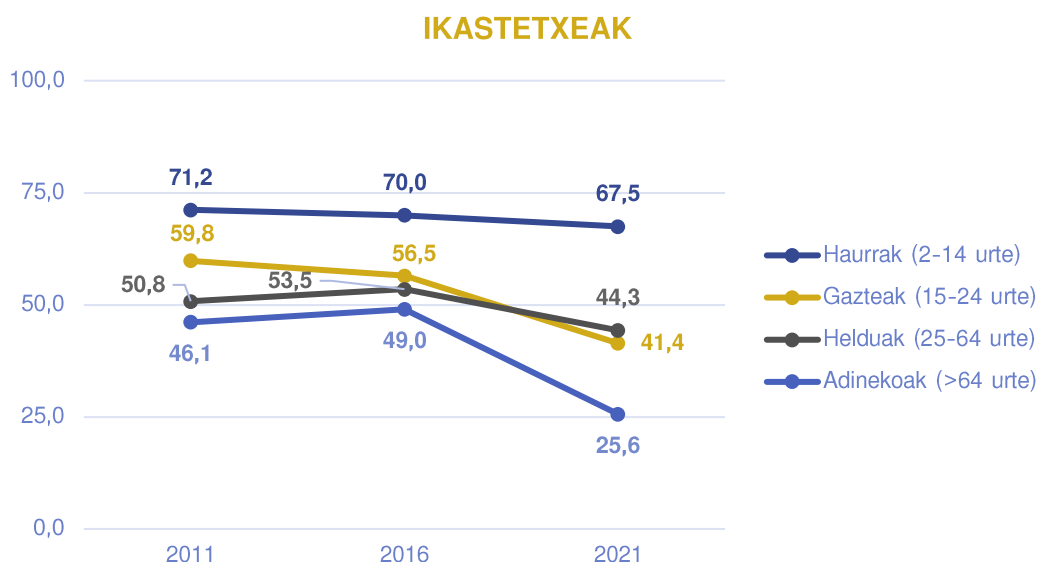

	2006	2011	2016	2021
Haurrak (2-14 urte)	71,2	68,1	52,6	58,4
<i>Lagina</i>	619	1.263	947	1.316
Gazteak (15-24 urte)	52,2	51,0	51,7	47,5
<i>Lagina</i>	226	461	172	794
Helduak (25-64 urte)	40,1	41,0	35,2	37,5
<i>Lagina</i>	853	2.050	1.649	2.954
Adinekoak (>64 urte)	43,4	33,3	30,7	31,4
<i>Lagina</i>	343	567	443	809
Iturria. Soziolinguistika Klusterra. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

Erdiguneko datuei erreparatuz gero, ikus daiteke azken bost urteetan igo egin dela helduen eta adinekoen euskararen erabilera, eta bereziki haurren euskararen erabilera (% 52,6tik % 58,4ra), aurreko urteetan jasotako joerari itzulua emanez. Aldiz, gazteen euskararen erabilera jaitsi egin da lau puntu (% 2016ko % 51,7tik 2021eko % 47,5 era).

Nolanahi ere, azken hamabost urteko bilakaerari erreparatuz gero, jaitsiera adin-talde guztietan jaso dela nabarmentzen da. Jaitsiera aipagarria izan da haurren taldean, hamahiru puntu jaitsi baita (% 71,2 2006an, % 58,4 2021ean), edota adinekoen artean (% 43,4tik % 31,4ra).

27. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADINAREN ARABERA, IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

	2011	2016	2021
Haurrak (2-14 urte)	71,2	70,0	67,5
<i>Lagina</i>	628	1.163	750
Gazteak (15-24 urte)	59,8	56,5	41,4
<i>Lagina</i>	351	184	384
Helduak (25-64 urte)	50,8	53,5	44,3
<i>Lagina</i>	624	776	936
Adinekoak (>64 urte)	46,1	49,0	25,6
<i>Lagina</i>	154	157	160
Iturria. Soziolinguistika Klusterra,. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Ikastetxeko datuei erreparatuz gero, ikus daiteke euskararen erabilera jaitsi egin dela adin-talde guztietan azken bost urteetan.

Kontuan izan behar da, gainera, joera hori aurrez zetorrenari jarraipena eman diola, oro har. Deigarri egiten da adinekoen artean gertatutako hogeitakoko galera. Kontuan izatekoa da, ordea, ikastetxe inguruetan oso adineko gutxi behatzen direla, eta, beraz, adin-talde horren erabilera-datuak akats-tarte handiagoa du.

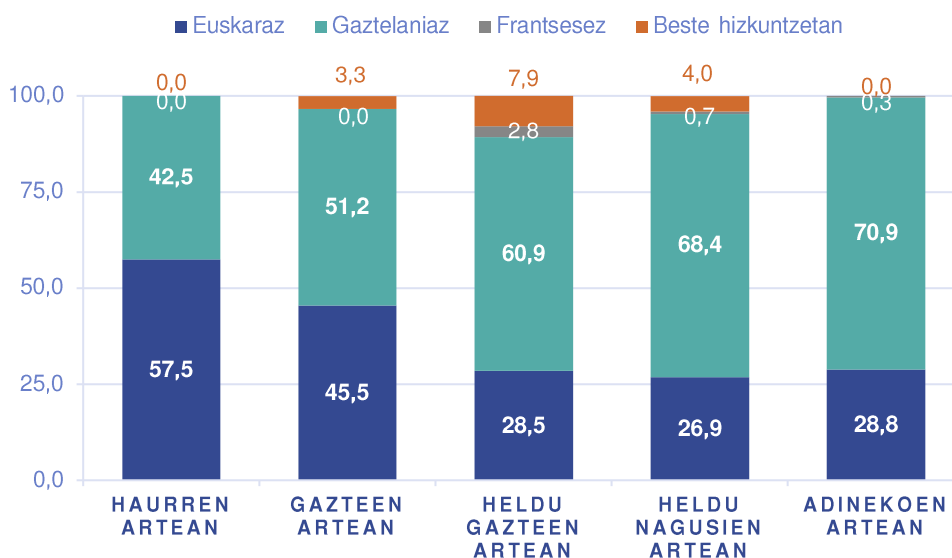
8 HIZKUNTZEN KALE ERABILERA, SOLAS- TALDEAREN OSAERAREN ARABERA

Berdin egiten al du jendeak euskaraz adin-tarte bereko solaskideekin? Alderik ba al da haur eta nagusien artean, adinez nahasita edo bananduta egonez gero? Ondorengo grafiko eta taulatan bi faktore horien eragina landu eta erakusten dira.

8.1 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2021)

Adin-talde berekoen arteko solasaldietan zer hizkuntza erabiltzen den erakusten da hurrengo grafiko eta taulan.

**28. Grafikoa eta Taula. ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEKO KALE ERABILERA.
GERNIKA-LUMO 2021 (%)**

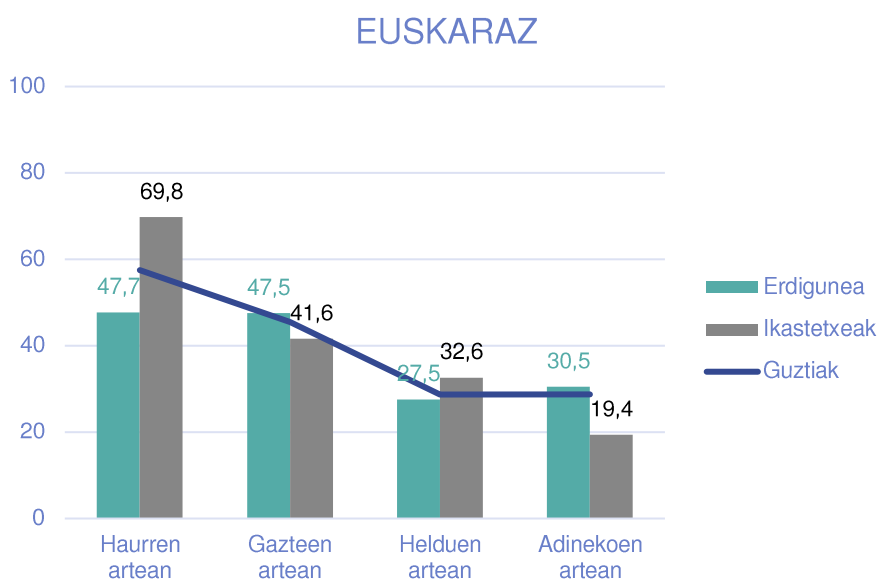

	Haurren artean	Gazteen artean	Heldu gazteen artean	Heldu nagusien artean	Adinekoen artean
Euskaraz	57,5	45,5	28,5	26,9	28,8
Gaztelaniaz	42,5	51,2	60,9	68,4	70,9
Frantsesez	0,0	0,0	2,8	0,7	0,3
Beste hizkuntzetan	0,0	3,3	7,9	4,0	0,0
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	833	958	682	1.201	622
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.					

Ikus daitekeenez, haurren eta gazteen artean egiten da gehien euskaraz (% 57,5 eta % 45,5 hurrenez hurren), eta erabilera baxuagoa da heldu eta adinekoen artean, baxuen heldu nagusien artean.

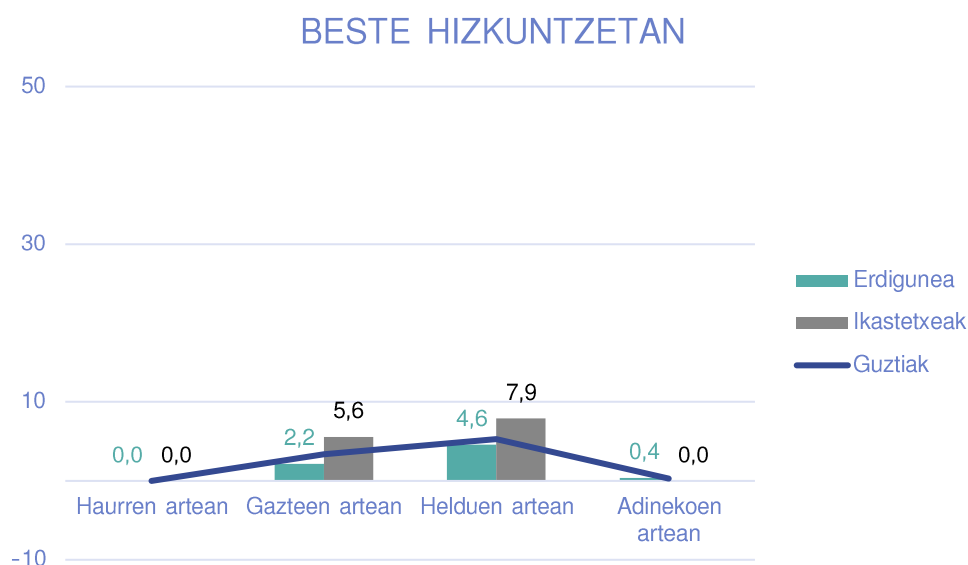
Erdiguneko eta ikastetxeetako datuei erreparatuz gero, ikus daiteke euskaraz gehiago egiten dutela haurrek eta helduek euren adin-tarte berekoekin ikastetxe inguruetan, baina gazteen artean, eta adinekoen artean, euskara gehiago entzuten da erdialdean.

29. Grafikoa eta Taula. ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEKO EUSKARAREN KALE ERABILERA ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Haurren artean	Gazteen artean	Helduen artean	Adinekoen artean
Guztiak	57,5	45,5	28,7	28,8
<i>Lagina</i>	833	958	2.171	622
Erdigunea	47,7	47,5	27,5	30,5
<i>Lagina</i>	465	638	1.693	524
Ikastetxeak	69,8	41,6	32,6	19,4
<i>Lagina</i>	368	320	478	98
Iturria Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

30. Grafikoa eta Taula. ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEKO BESTE HIZKUNTZEN KALE ERABILERA ERDIGUNEAN ETA IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

Beste hizkuntzetan	Haurren artean	Gazteen artean	Helduen artean	Adinekoen artean
Guztiak	0,0	3,3	5,3	0,3
<i>Lagina</i>	833	958	2.171	622
Erdigunea	0,0	2,2	4,6	0,4
<i>Lagina</i>	465	638	1.693	524
Ikastetxeak	0,0	5,6	7,9	0,0
<i>Lagina</i>	368	320	478	98
Iturria Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

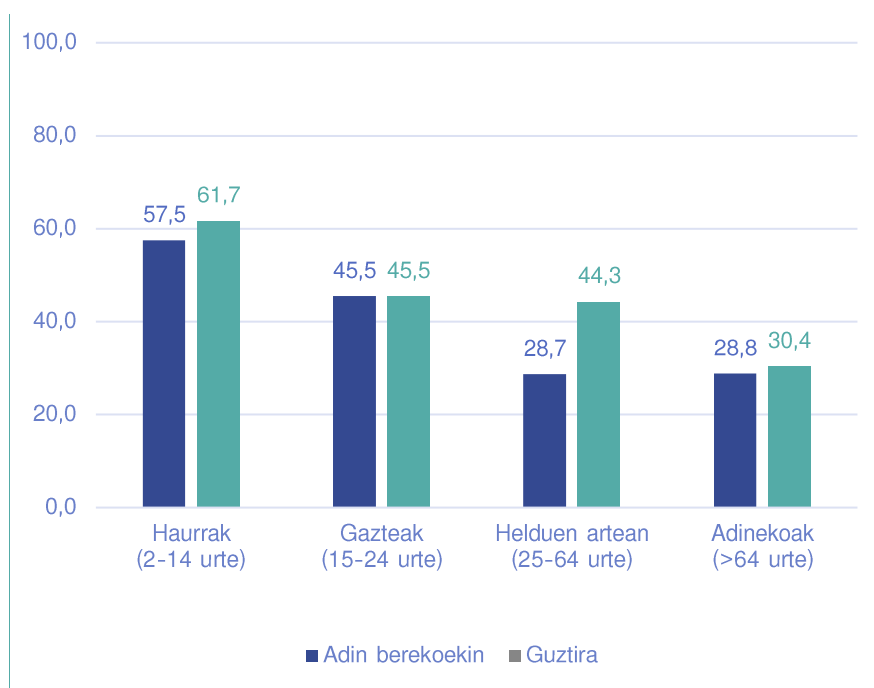
Beste hizkuntzen erabilerari dagokionez, helduen artean entzuten da gehiago, eta erabilera hori ikastetxe inguruetan nabarmentzen da. Aipagarria da ikastetxe inguruetan gazteen arteko elkarriketetan nahiz heldu nagusien arteko elkarriketetan erdigunean baino gehiago erabiltzea beste hizkuntzak.

Interesgarria da, nolanahi ere, adin-berekoen arteko euskararen erabilera, erabilera orokorrekin alderatzea. Alegia, elkarriketetan adin berekoak ari direnean, edo adinez talde nahasietan ari direnean zer gertatzen den alderatzea.

Ondorengo grafiko eta taulan ikus daitekeenez, Gernika-Lumon, adin-tarte guztietan egiten da gehiago euskaraz orokorrean, alegia, adin desberdinetako taldeetan hizketan ari direnean, adin-tarte berekoekin baino. Ezaugarri hori (euskaraz gehiago egitea nahasian daudenean), bat dator Euskal Herri osorako jaso den joerarekin. Izan

ere, datu orokorrak aztertuz ikus daiteke euskararen erabilera txikiagoa dela adinkideen elkarriketetan, adin-talde guztietarako (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022). Ezaugarri horrek adierazi dezake, neurri batean behintzat, adin desberdinetako jendea harremantzen denean, nolabaiteko arau sozial batek euskararen erabileraren alde jotzen duela, eta harreman horizontalean arau hori erlaxatu egiten dela. Ikus daitekeen bezala, araua sendoagoa da haurren eta heldu gazteen kasuan, ziur asko guraso gazte eta haurren arteko harremanetan islatzen dena.

31. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN ETA GUZTIRA. GERNIKA-LUMO, 2021 (%)

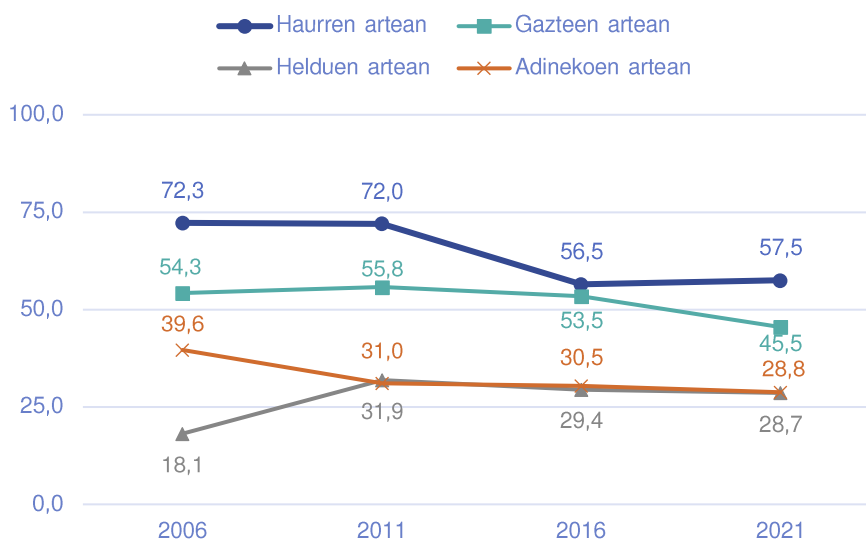

	Haurrak (2-14 urte)	Gazteak (15-24 urte)	Helduen artean (25-64 urte)	Adinekoak (>64 urte)
Adin berekoekin	57,5	45,5	28,7	28,8
<i>Lagina</i>	833	958	2.171	622
Guztira	61,7	45,5	44,3	30,4
<i>Lagina</i>	2.066	1178	936	969
Iturria Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

8.2 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, ADIN-TALDE BEREKOAK ELKARTZEAN (2006 – 2021)

Jarraian, kale-erabileraren bilakaera aztertzen da, adin-talde berekoak elkartzen direnean.

32. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

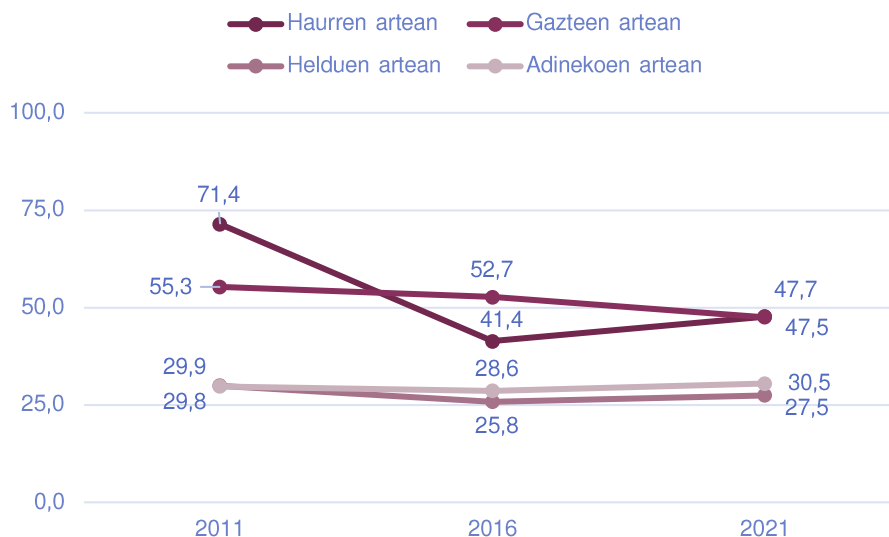

	2006	2011	2016	2021
Haurren artean	72,3	72,0	56,5	57,5
<i>Lagina</i>	274	718	1.011	833
Gazteen artean	54,3	55,8	53,5	45,5
<i>Lagina</i>	188	509	318	958
Helduen artean	18,1	31,9	29,4	28,7
<i>Lagina</i>	408	1.314	1.264	2.171
Adinekoen artean	39,6	31,0	30,5	28,8
<i>Lagina</i>	217	361	325	622
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021				

Adin-talde berekoak elkartzen direnean, apur bat igo da euskararen erabilera haurren artean azken bost urteetan, baina jaitsi egin da gainerako adin-taldeetan.

Azken hamabost urteko bilakaerari erreparatuz gero nabarmendu behar da pertsona helduez osatutako taldeetan hamar puntuko igoera egon dela, baina, aldiz, hamabost puntuko jaitsiera haurrak euren artean daudenetan; gazteek ere, euren artean daudenean egiten dutenaren bilakaera beheranzkoa izan da, hamar puntukoa, hain zuzen.

33. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN, ERDIGUNEAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

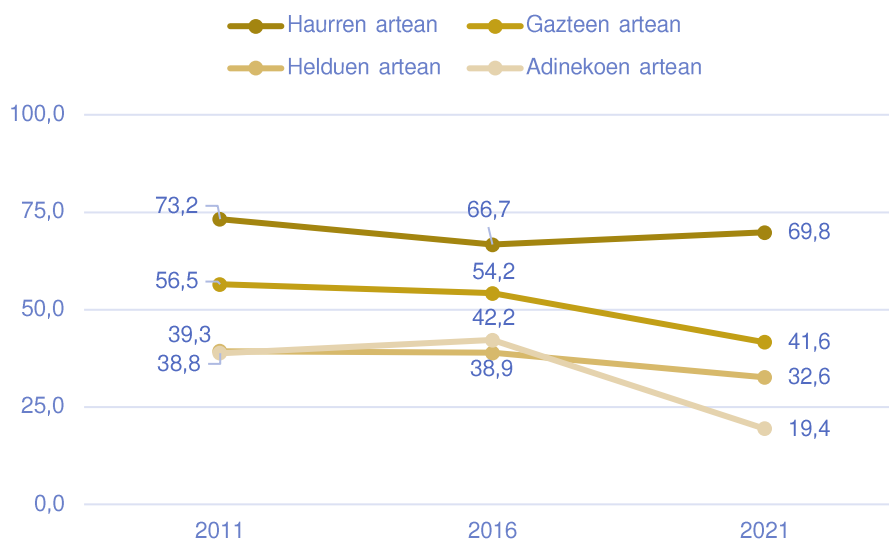

	2011	2016	2021
Haurren artean	71,4	41,4	47,7
<i>Lagina</i>	468	408	465
Gazteen artean	55,3	52,7	47,5
<i>Lagina</i>	318	150	638
Helduen artean	29,9	25,8	27,5
<i>Lagina</i>	1.042	917	1.693
Adinekoen artean	29,8	28,6	30,5
<i>Lagina</i>	312	280	524
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Erdiguneko bilakaerari erreparatuz gero, ikus daiteke azken bost urteetan igoera jaso dela adin-tarte guztietan, gazteen artean izan ezik.

Azken hamarkadan, ez da aldaketarik egon adinekoen artean, eta gainerako adin-taldeen artean beherakada ikusi da. Aipagarria da, haurren artean 2011-2016 bitartean jasotako 30 puntuko beherakada, 2021eko sei puntuko igoerarekin zertxobait apaldu dena, baina oraindik 2011ko datuetatik urruti.

34. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA ADIN-TALDE BEREKOEN ARTEAN, IKASTETXEETAN. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

	2011	2016	2021
Haurren artean	73,2	66,7	69,8
<i>Lagina</i>	250	603	368
Gazteen artean	56,5	54,2	41,6
<i>Lagina</i>	191	168	320
Helduen artean	39,3	38,9	32,6
<i>Lagina</i>	272	347	478
Adinekoen artean	38,8	42,2	19,4
<i>Lagina</i>	49	45	98
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

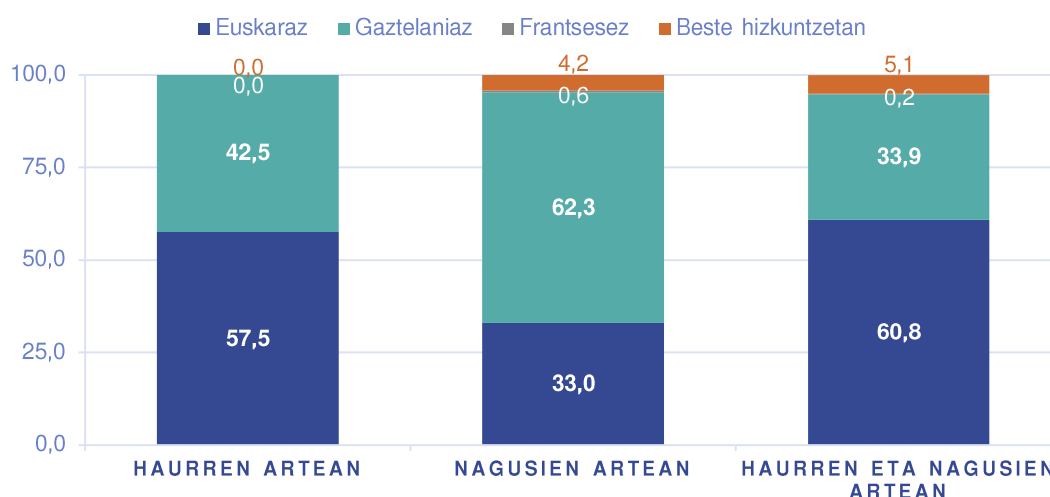
Ikastetxe inguruko bilakaerari erreparatuz gero, igoera behatu da haurren artean, baina jaitsiera gainerako adin-taldekoen artean.

Azken hamarkadari dagokionez, euskararen erabileran beherakada adin-tarte guztien artean azpimarratu behar da. gehitzeko. Nolanahi ere, datu hauek tentuz irakurtzeko modukoak dira, izan ere, lagina nahiko txikia da kasu batzuetan, esate baterako adinekoen artean.

8.3 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA (2021)

Jarraian, haurren presentziak euskararen erabileran duen eragina erakusten da.

35. Grafikoa eta Taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Haurren artean	Nagusien artean	Haurren eta nagusien artean
Euskaraz	57,5	33,0	60,8
Gaztelaniaz	42,5	62,3	33,9
Frantsesez	0,0	0,6	0,2
Beste hizkuntzetan	0,0	4,2	5,1
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0
<i>Lagina</i>	833	4.565	2.705
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haurrek euren artean daudenean euskaraz askoz gehiago egiten dute nagusiek haurrik gabe osatutako taldeetan baino (% 57,5 haurren artean eta % 33,0 nagusien artean).

Dena den, euskara gehien entzuten den egoera (% 60,8) haurrak eta nagusiak elkarrekin osatutako elkarriketak dira, izan ere haurren presentziak ia bikoiztu egiten baitu nagusien euskararen erabilera.

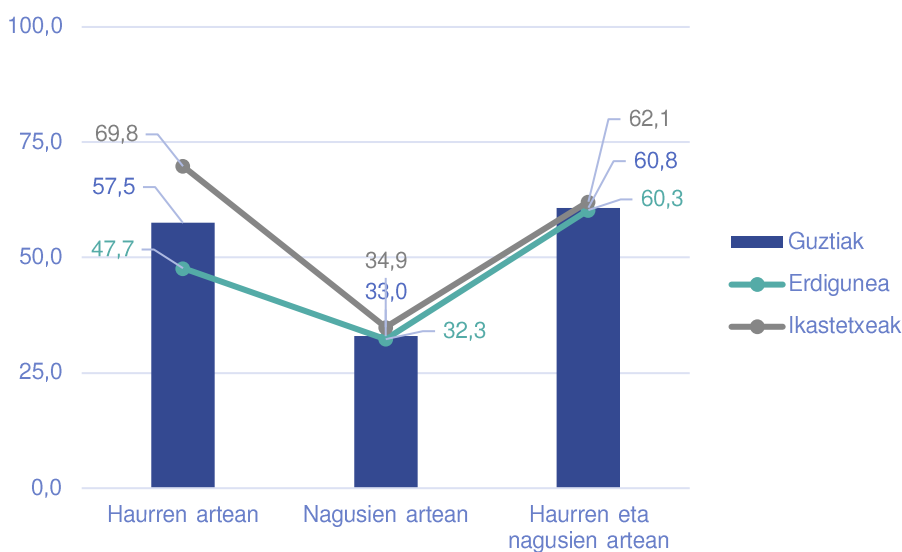
Aipatu behar da, gainera, Gernika-Lumon bildutako datu horiek bat egiten dutela erabat Euskal Herriko joera orokorrekarekin. Izan ere, lurralde osoa kontuan hartuta, euskararen erabilera-daturik altuenak haurrak eta nagusiak daudenean jasotzen dira eta baxuenak haurrik ez dagoen elkarriketetan (Altuna Zumeta, Iñarra Arregi, eta Basurto Arruti 2022).

Erdiguneko eta ikastetxeetako datuei erreparatuz gero, ikus daiteke euskararen erabilera altuena haurren artean behatzen dela ikastetxe inguruan daudenean (% 69,8 eskolako ibilbideetan, % 47,7 erdigunean). Eskola inguruko erabilera hori zertxobait jaisten da nagusiekin daudenean (% 62,1). Beraz, euren artean euskaraz gehiago egiteko eskola inguruak haurrengan duen eragina antz ematen da.

Haur eta nagusien arteko taldeetan oso antzeko erabilerak behatu dira erdigunean zein ikastetxeko ibilbideetan; kasu guztietan, gainera, nagusiak euren artean daudenean baino erabilera altuagoak, nabarmen.

Nabarmentzekoa da nagusien artean ere, oso antzeko erabilerak behatu direla erdigunean zein ikastetxeetako ibilbideetan, ez da bera, talde horietan ikastetxearen eraginik antz ematen.

36. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. GUZTIEK, ERDIGUNEA ETA IKASTETXEAK. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

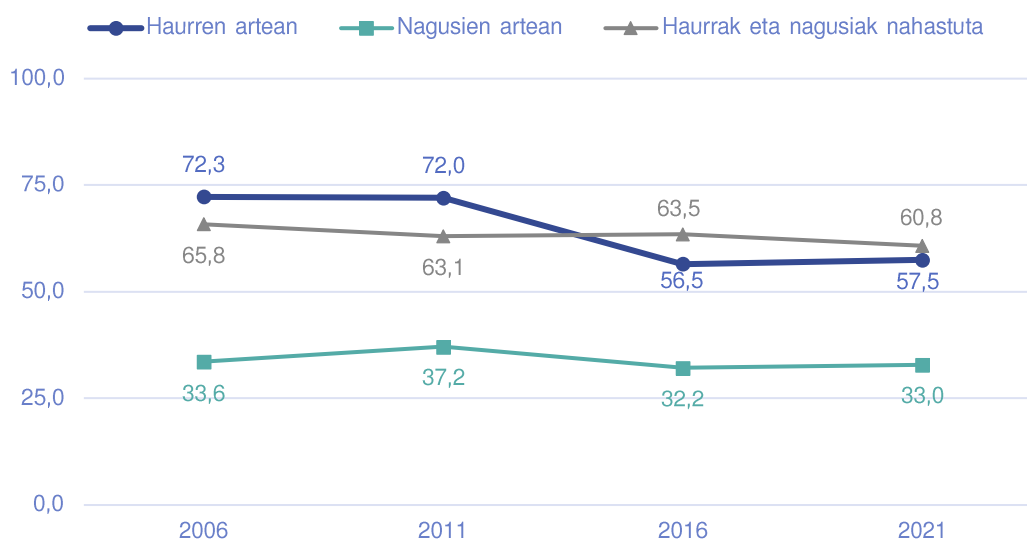

	Haurren artean			Nagusien artean			Haurren eta nagusien artean		
	Guztiak	Erdig.	Ikast.	Guztiak	Erdig.	Ikast.	Guztiak	Erdig.	Ikast.
Euskaraz.	57,5	47,7	69,8	33,0	32,3	34,9	60,8	60,3	62,1
Gazt.	42,5	52,3	30,2	62,3	64,2	56,0	33,9	34,9	31,5
Frants.	0,0	0,0	0,0	0,6	0,5	1,1	0,2	0,0	0,8
Beste hizk.	0,0	0,0	0,0	4,2	3,0	8,0	5,1	4,8	5,6
GUZT.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lagina	833	465	368	4.565	3490	1075	2.705	1.918	787
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.									

8.4 EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA, HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA (2006 – 2021)

Ondorengo grafiko eta taulan, haurren presentziak euskararen erabileran izan duen eraginaren bilakabidea erakusten da.

37. Grafikoa eta taula. Grafikoa eta Taula. EUSKARAREN KALE ERABILERAREN BILAKAERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. GERNIKA-LUMO 2006-2021 (%)

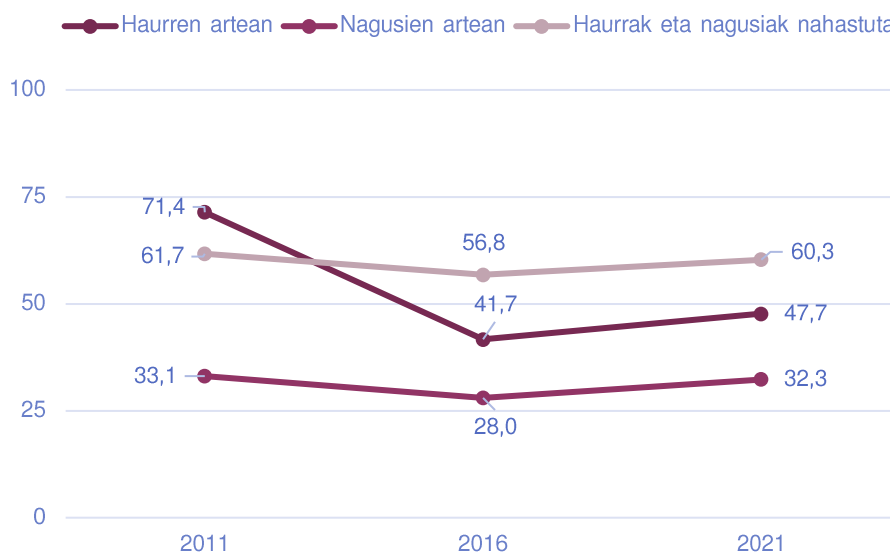

Haurren Presentzia	2006	2011	2016	2021
Haurren artean	72,3	72,0	56,5	57,5
Lagina	274	718	1.011	833
Nagusien artean	33,6	37,2	32,2	33,0
Lagina	935	2.859	2.242	4.565
Haurrak eta nagusiak nahastuta	65,8	63,1	63,5	60,8
Lagina	802	2.521	2.238	2.705
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.				

Haurren presentziaren arabera bilakaerari dagokionez, haurrak bakarrik daudenean euskararen erabilerak gora egin du azken bost urteetan. Nagusiak bakarrik daudenean ere, zertxobait gora egin du euskararen erabilerak. Haurrak eta nagusiak nahasita daudenean, aldiz, zertxobait behera egin du euskararen erabilerak.

Azken hamabost urteei erreparatuz gero, haurrak bakarrik daudenean nabarmen egin du behera euskararen erabilerak (% 72,3 2006an, % 57,5 2021ean), haurrez eta nagusiez osatutako taldeetan zertxobait behera, eta nagusien artean ez da nabarmenezko aldaketarik gertatu.

38. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. ERDIGUNEA. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

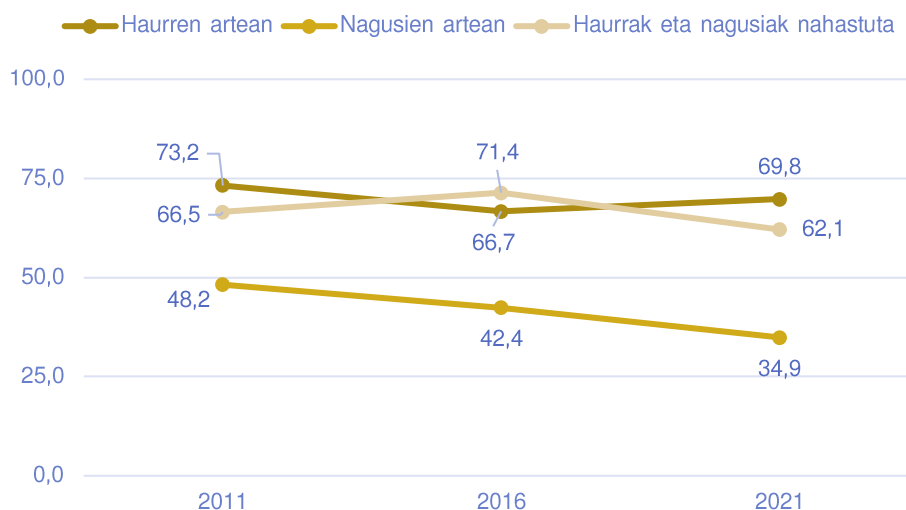

Haurren Presentzia	2011	2016	2021
Haurren artean	71,4	41,7	47,7
<i>Lagina</i>	468	408	465
Nagusien artean	33,1	28,0	32,3
<i>Lagina</i>	2090	1.589	3.490
Haurrak eta nagusiak nahastuta	61,7	56,8	60,3
<i>Lagina</i>	1783	1.214	1.918
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Azken bost urteko bilakaerari begiratuta hiru taldeetan geratu da erabileraren igoera txiki bat erdiguneko ibilbidean: sei puntukoa hurrez osatutako taldeetan, lau puntukoa nagusiez osatutako taldeetan eta hirukoa haurrak eta nagusiak nahasirik dauden taldeetan.

Nolanahi ere, hamar urteko perspektiba hartuz gero oso kontuan hartzeko beherakada behatu da hurrez osatutako taldeetan, % 71,4tik % 47,7ra jaitsi baita euskararen erabilera epe horretan.

39. Grafikoa eta taula. HIZKUNTZEN KALE ERABILERA HAURREN PRESENTZIAREN ARABERA. IKASGTETXEAK%. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

Haurren Presentzia	2011	2016	2021
Haurren artean	73,2	66,7	69,8
<i>Lagina</i>	250	603	368
Nagusien artean	48,2	42,4	34,9
<i>Lagina</i>	769	653	1.075
Haurrak eta nagusiak nahastuta	66,5	71,4	62,1
<i>Lagina</i>	738	1.024	787
Iturria. Soziolinguistika Klusterra, Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.			

Ikastetxeko ibilbidean, aldiz, haurrez osatutako taldeetan igoera txiki bat behatu da (% 66,7tik % 69,8ra) 2016tik 2021era. Halere, duela 10 urte behatu zen datuaren azpitik (% 73,2).

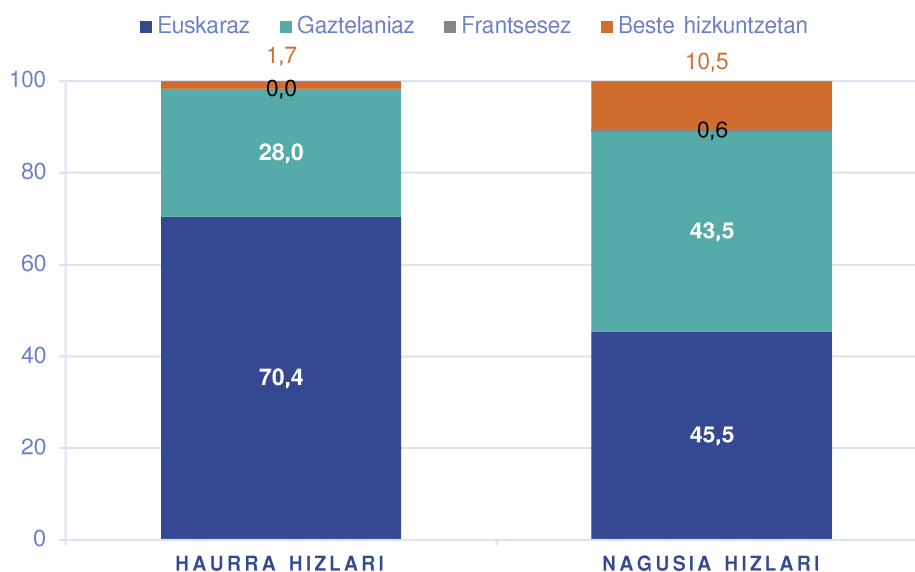
Aldiz, haur eta nagusien arteko taldeetan hamar puntuko jaitziera neurtu da, eta kasu honetan ere, duela 10 urteko datua baino beherago geratu da 2021eko neurketan.

Nolanahi ere, erabileran jaitziera nabarmenena behatu da nagusiez osatutako taldeetan: horien artean azken bost urteotan zortzi puntu jaitsi da erabilera, aurreko joerari jarraipena emanez.

8.5 HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN ARI DEN (2021)

Atal honetan, hurrez eta nagusiez osatutako elkarrizketak soilik hartuko dira kontuan. Ondorengo taulan hitz egiten ari dena haurra ala nagusia izateak duen eragina erakusten da.

20. Grafikoa eta Taula. HAUR-NAGUSI TALDEETAKO KALE ERABILERA, HAURRA ALA NAGUSIA HITZ EGITEN. GERNIKA-LUMO 2021 (%)

	Haurra hizlari	Nagusia hizlari
Euskaraz	70,4	45,5
Gaztelaniaz	28,0	43,5
Frantsesez	0,0	0,6
Beste hizkuntzetan	1,7	10,5
GUZTIRA	100,0	100,0
Lagina	1.667	1.038
Iturria. Soziolinguistika Klusterra,. Hizkuntzen Erabileraren Kale Neurketa, GERNIKA-LUMO 2021.		

Aurreko grafiko eta taulan ikus daitekeenez, haur eta nagusien arteko solasaldietan, haurra hitz egiten ari denean, erabilera % 70,4koa da, eta nagusia bada, aldiz, % 45,5ekoa. Beraz, datu horiek berresten dute haurrek euskaraz hitz egiteko joera handiagoa dutela Gernika-Lumon nagusiek baino.

9 ONDORIOAK

Gernika-Lumon 2021ean eginiko *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketak* erakutsi du herriko kaleetan 10 lagunetatik lau ari zela euskarazko elkarriketetan (% 44,8), erdia gaztelaniaz (% 50,8) eta % 4,4 beste hizkuntzetan ari ziren.

- Gernika-Lumoko ibilbideetan gertatzen denari erreparatuz, oro har, esan behar da euskara gehiago egiten dela ikastetxe inguruetan erdigunean baino. Horrez gain azpimarratu behar da beste hizkuntzen presentzia handiagoa izan dela ikastetxe inguruetan erdigunean baino.
- Gernika-Lumon, euskararen erabilerak ia bost puntu egin du behera azken bost urteetan.

Datuek erakusten dutenez, ikastetxe inguruan gertatu da euskararen erabileraren jaitsiera garrantzizkoa: hamaika puntuko beherakada jaso dela azken bost urteetan. Aldiz, erdiguneko ibilbideetan ikusi da bi puntu gora egin duela euskararen erabilerak epe horretan.

- Emakumezkoek zertxobait gehiago egiten dute euskaraz gizonezkoek baino Gernika-Lumon. Bidenabar, esan behar da 2021eko neurketan jaso dela, lehen aldiz, emakumeek euskaraz gehiago hitz egitearen datua, aurreko hiru edizioetan, gizonezkoek apur bat gehiago egiten zutela ikusi baitzen.

Emakumezkoek gizonezkoek baino gehiago erabiltzea, oro har, Euskal Herriko lurralde guztietan errepikatzen den fenomeno da, adin-talde guztietan adinekoetan izan ezik. Badirudi, emakumeek eta gizonek euskararekiko izan ditzaketen irudi zein balio desberdinek hizkuntza-hautuan eragiten dutela. Etorkizuneko aztergai interesgarria da honakoa, zalantzarik gabe.

- Zenbat eta adin-tarte gazteagoa izan, orduan eta handiagoa da euskararen erabilera, Gernika-Lumon ere. Haurren eta gazteen erabilerak batezbestekoaren gainetik kokatzen dira, eta neurri handi batean, euskararen erabileraren sendotzea eragiten dute. Kezkagarria da, dena den, euskararen erabilera beherakada adin-tarte guztietan behatu izana, baina, bereziki, gazteen erabilera (bederatzi puntuko galera 2016tik 2021era). Azken hamabost urteko bilakaerari erreparatuz gero, halaber, jaitsiera jaso da adin-talde guztietan, kasu honetan azpimarragarria adinekoen artean, jaitsiera hogei puntukoa izan baita.
- Adin berekoen arteko elkarriketetan azaleratu da, bestalde, orain artean agerian ez zegoen informazio interesgarria. Izan ere, adin-talde guztietakoek egiten dute gehiago euskaraz adin desberdinetako biztanleekin osatutako taldeetan daudenean euren artean daudenean baino. Emaiza hori bat dator Euskal Herrian, oro har, topatu denarekin; neurri batean behintzat islatzen du adin desberdinetako kideak elkarrekin egotean euskararen aldeko arau sozialaren hedapena.
- Euskal Herriko kaleetan pertsona nagusiak euskaraz gehiago aritzen dira haurrak hurbil daudenean, eurak bakarrik daudenean baino. Joera hori ere orokorra da, eta Gernika-Lumon ere araua hala betetzen da. Badirudi pertsona nagusiek euren harreman horizontaletan gaztelaniarako joera sendoagoa dutela eta hurrekin daudenean errazago baztertzen dutela joera

hori: nagusien arteko taldeetan entzuten da gutxien euskaraz, eta hurrekin daudenean, aldiz, nabarmen igotzen da euskararen erabilera.

- Datozen urteetako bilakaerari begiratzekoan, garrantzitsua izango da haurren eta gazteen joerei erreparatzea. Gernika-Lumon, datu ezkorrak agertu direla esan daiteke, joera beherakorra antzeman baita adin-talde guztietan. Bada itxaropenerako daturik, ordea: haurren arteko elkarrizketetan, zertxobait gora egin du euskararen erabilerak. Gertutik jarraitu beharko da hurrengo edizioan goranzko joera indartzen ote den. Izan ere, gogoan izan behar da egungo euskal hiztunen profil linguistikoa desberdina dela garai bateko euskaldunen artean ohikoen zen profiletik. Horregatik, kanpo-eraginak tarteko direla ere, zaindu beharrekoak dira haur eta gazte horien hizkuntza-erraztasuna, euskaraz modu lasaian aritzeko aukerak eta euskarazko sozializazioa. Herritar guztiek dute zeregina eginkizun horretan. Euskararen biziberritzearena, ilusioz, erabakimenez, enpatiaz eta inteligentziaz gauzatu beharreko prozesu berritzaile eta eraldatzailea da, bizikidetza zainduz eta gizarte hobe bat eraikitze bidean.

10 DATU NAGUSIEN LABURPENA

GERNIKA-LUMO, 2021 Hizkuntzen erabileraren kale neurketa Datu nagusien laburpena

Datu orokorrak	Euskaraz	% 44,8
	Gaztelaniaz	% 50,8
	Frantsesez	% 0,4
	Beste hizkuntzetan	% 4,0
	Euskararen erabileraren bilakaera (2016-2021)	-4,6
	Euskararen erabileraren bilakaera (2001-2021)	-7,8
Ibilbideak	Erdiguneko ibilbideak	% 42,7
	• Erdigunea	% 42,8
	• Errenteria/Lorategieta	% 39,4
	• Lurgorri	% 46,1
	Ikastetxeetako ibilbideak	% 50,3
	• Seber Altube ikastola	% 50,1
	• Institutu ingurua	% 43,2
	• Allende ikastetxea	% 58,1
Sexua	Emakumezkoek	% 46,6
	Gizonezkoek	% 42,6
Adina	Hurrek	% 61,7
	Gazteek	% 45,5
	Helduek	% 39,2
	Heldu gazteek	% 40,3
	Heldu nagusiek	% 38,5
	Adinekoek	% 30,4
	Haurren artean	% 57,5
	Gazteen artean	% 45,5
	Helduen artean	% 28,7
	Heldu gazteen artean	% 28,5
	Heldu nagusien artean	% 26,9
	Adinekoen artean	% 28,8
Haurren presentzia	Haurrak bakarrik (nagusirik gabe) daudenean	% 57,5
	Nagusiak bakarrik (haurrik gabe) daudenean	% 33,0
	Hurrek eta nagusiek osatutako taldeetan	% 60,8
	Hurrek hitz egiten dutenean	% 70,4
	Nagusiek hitz egiten dutenean	% 45,5

BILBIOGRAFIA

- Aierdi, Xabier, Belen Uranga, eta Maialen Iñarra. 2021. «Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza -aniztasunaren mapa. Immigrazioko biztanleriaren jatorriaren arabera hurbilketa». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 119: 11–38.
- Aizpurua Espin, Jon. 2018. «Euskararen erabilera eta erabileran eragiten duten faktore nagusiak». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 29–45.
- Altuna, Olatz, eta Asier Basurto. 2013. *Hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko gida metodologikoa*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Altuna Ramírez, Jaime, eta Jone M. Hernández García. 2018. «%2,7a Euskara, generoaz mintzo?» *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 106: 115–44.
- Altuna Zumeta, Olatz, eta Maialen Iñarra Arregi. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021. Txosten teknikoa*. Soziolinguistika Klusterra.
- Altuna Zumeta, Olatz, Maialen Iñarra Arregi, eta Asier Basurto Arruti. 2022. *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa. Euskal Herria, 2021*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra.
- Alvarez Enparantza, Txillardeggi, J. L. 2001. *Hacia una Sociolingüística Matemática*. SEI.
- Amorrortu, Estibaliz, Jone Goirigolzarri, eta Ane Ortega. 2021. «Ekintza-ikerketa partehartzailea euskararen hiztun aktibo bihurtzeko babesgune eta zubi-espazio». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 120: 11–26.
- Calvet, Louis-Jean. 2017. *Les langues: quel avenir? Les effets linguistiques de la mondialisation*. CNRS.
- Crystal, David. 2003. *English as a Global Language*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/english-as-a-global-language/690D300092A3B5E4733677FCC9A42E98>.
- Eusko Jaurlaritza - Gobierno Vasco. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila. 2020. *VI. Mapa Soziolinguistikoa 2016*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia = Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, Euskararen Erakunde publikoa. 2017. «VI. Inkesta Soziolinguistikoa. Euskararen eremu osoko fitxa teknikoa». https://www.irekia.euskadi.eus/uploads/attachments/9954/VI_INK_SOZLG-EH_eus.pdf?1499236557.
- Gaindegia. 2021. «20 Adierazle galeria nagusi. Euskal Herria». https://gaindegia.eus/sites/default/files/AGN-euskal-herria-2021_8.pdf.
- Giles, H, R.Y. Bourhis, Taylor, D.M., eta Relations». 1977. «"Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations"». *Language, Ethnicity and Intergroup Relations* (307–348).
- Iriberry, Nagore, eta José Ramón Uriarte. 2012. «Gutxiengoen hizkuntza eta elebitasunaren orekaren egonkortasuna». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 84: 185–206.
- Isasi, X., eta A. Iriarte. 1998. «"Euskararen kale-erabilera. Txillardegiren eredu matematikoa", BAT Soziolinguistika aldizkaria 28, 51–80 orr». *BAT Soziolinguistika Aldizkaria* 28: 51–80.
- Larrañaga, Iñaki. 1986. «Euskararen erabilpen erreala Gipuzkoan: leku publikoetan, udal erakundeetan, gizarteko zerbitzuetan». In *Hizkuntza minorizatuen soziologia, -(e)k argitaratua* J. Ruiz Olabuenaga eta J.A. Ozamiz. Donostia: Tartalo argitaletxea.
- Lo Bianco, Joseph. 2014. «Domesticating the Foreign: Globalization's Effects on the Place/s of Languages.» *The Modern Language Journal* 98 (1): 3121–3325.

- Moseley, Christopher. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*. 3. arg. Paris: Unesco Publishing.
- Ramallo, Fernando. 2020. «Neofalantismo y el sujeto neohablante». In *Claves para entender el multilingüismo contemporáneo.*, -(e)k argitaratua Luisa Martín Rojo eta Joan Pujolar, UOC y Universidad de Zaragoza, 229–65. Zaragoza.
- Ruiz Olabuenaga, José Ignacio, eta Cristina Blanco. 1994. *La inmigración vasca. Análisis trigeneracional de 150 años de inmigración*. Bilbo: Universidad de Deusto.
- Sorolla Vidal, Natxo, Olatz Altuna Zumeta, eta Imanol Larrea Mendizabal. 2019. *Euskararen erabilerarekin lotura duten faktoreak*. Soziolinguistika Klusterra.
- Uranga, Belen, eta Xabier Aierdi. 2021. «Gipuzkoako hizkuntza aniztasuna. Jatorri atzeritarreko biztanleen hizkuntza-bizipenak, jarrerak eta asmoak». Soziolinguistika Klusterra, Gipuzkoako Foru Aldundia (Argitaratu gabe).
- Vila i Moreno, F. Xavier. 2021. «Hizkuntza gutxituak: : ezagutzaren eta erabileraren sustatzearen arteko lotura». *Administrazioa euskaraz* 111: 26–27.
- Yurramendi, Y., eta O. Altuna. 2009. «Zuzeneko behaketaz hizkuntza erabilera neurtzeko metodologiaren eredu matematikoa». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/zuzeneko-behaketaz-hizkuntza-erabilera-neurtzeko-metodologiaren-eredu-matematikoa/>.
- Yurramendi, Y., O. Altuna, X. Isasi, eta A. Basurto. 2013. «Ahozko hizkuntza erabilera behaketa bidez neurtzeko metodologiaren garapena». Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <https://soziolinguistika.eus/eu/argitalpenak/ahozko-hizkuntza-erabilera-behaketa-bidez-neurtzeko-metodologiaren-garapena/>.
- Zarraga Azumendi, Arkaitz. 2010. «Soziolinguistikari sarrera». In *Soziolinguistika Eskuliburua*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra; Eusko Jaurlarita, Kultura Saila.

ERANSKINAK. IBILBIDEAK

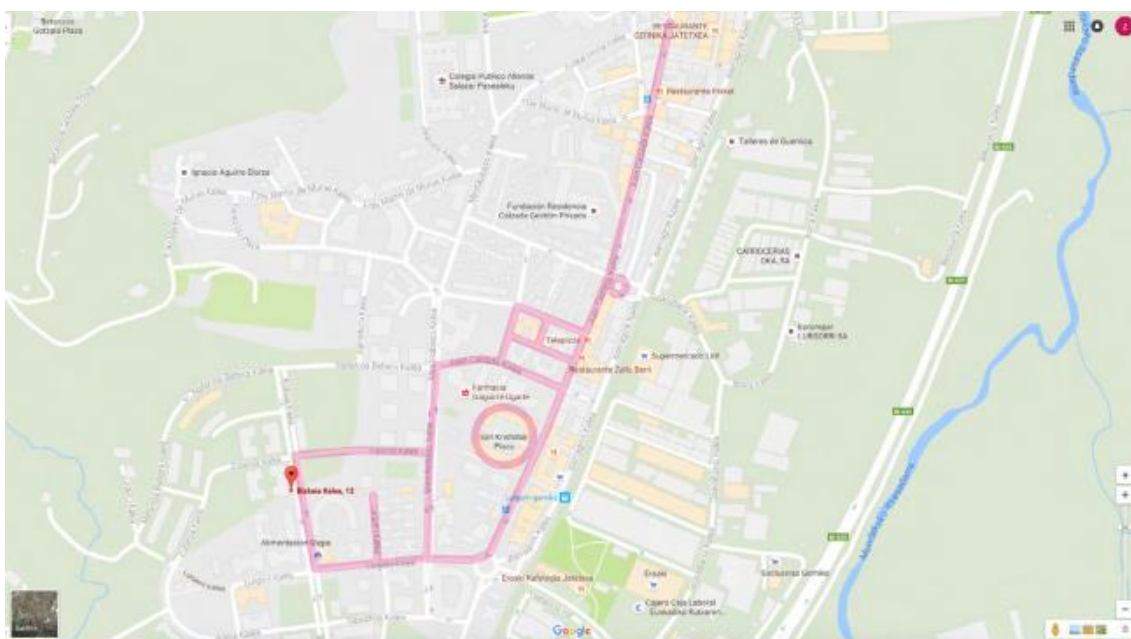
Udalerrria: *GERNIKA-LUMO*

Ibilbidea: *Lurgorri*

Kalez kale:

Gurutze Gorria, Juan Calzada kalea (Bengoetxe, Zallo Barri eta Eguzki tabernak), San Kristobal Plaza, monopatin gunea, Ai Ene taberna eta ingurua, Rotonda eta autobus geltokia.

Planoa:

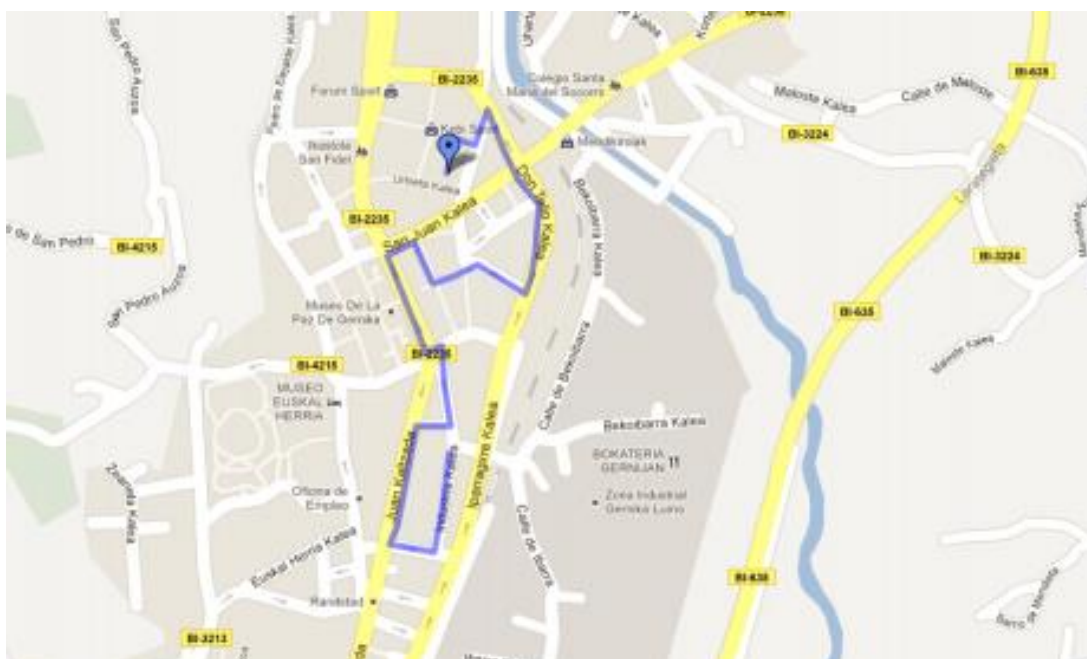
Udalerria: *GERNIKA - LUMO*

Ibilbidea: *Erdigunea*

Kalez kale:

San Juan Ibarra, Don Tello, San Roke, Barrenkale, Artekale, Pablo Picasso, Arrien Pasealekua, Juan Kaltzada, Alhondiga eta industrialdea.

Planoa:

Ibilbidea: *Errenteria/Lorategia*

San Bartolome, Hurrengo Errota, Erreka Zaharra, Kalekotxu -plaza txikia, Merzede, Uharte eta Zubia.

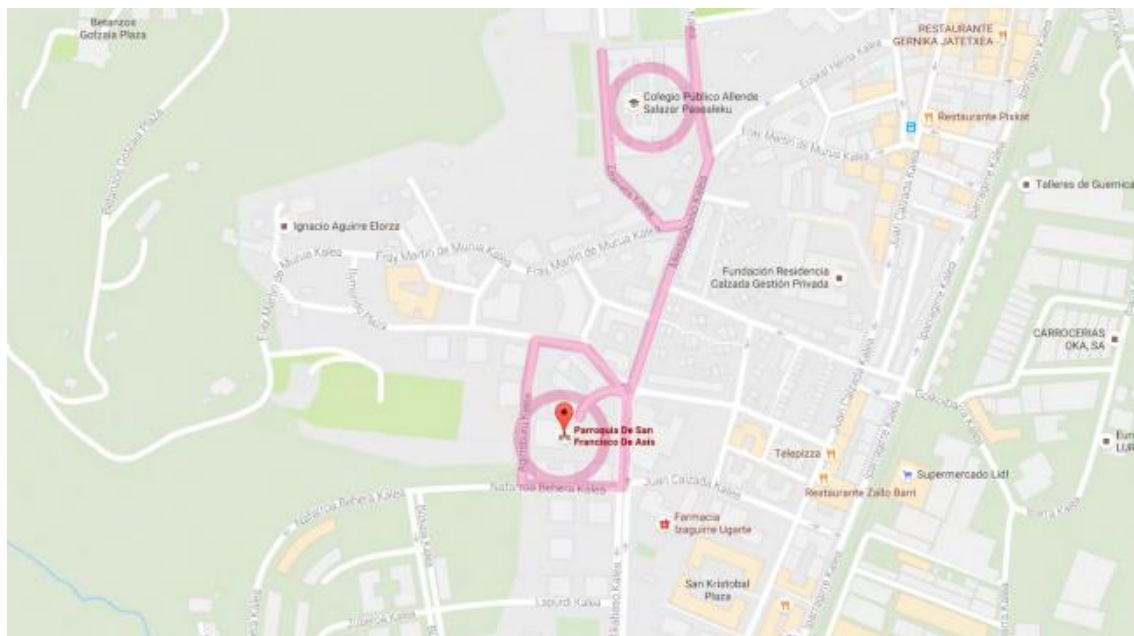
Udalerria: *GERNIKA-LUMO*

Ibilbidea: *Allende ikastetxea*

Kalez kale:

Allende Salazar ikastetxea, Mestikabaso, San Frantzisko Parrokiaren ingurua.

Planoa:

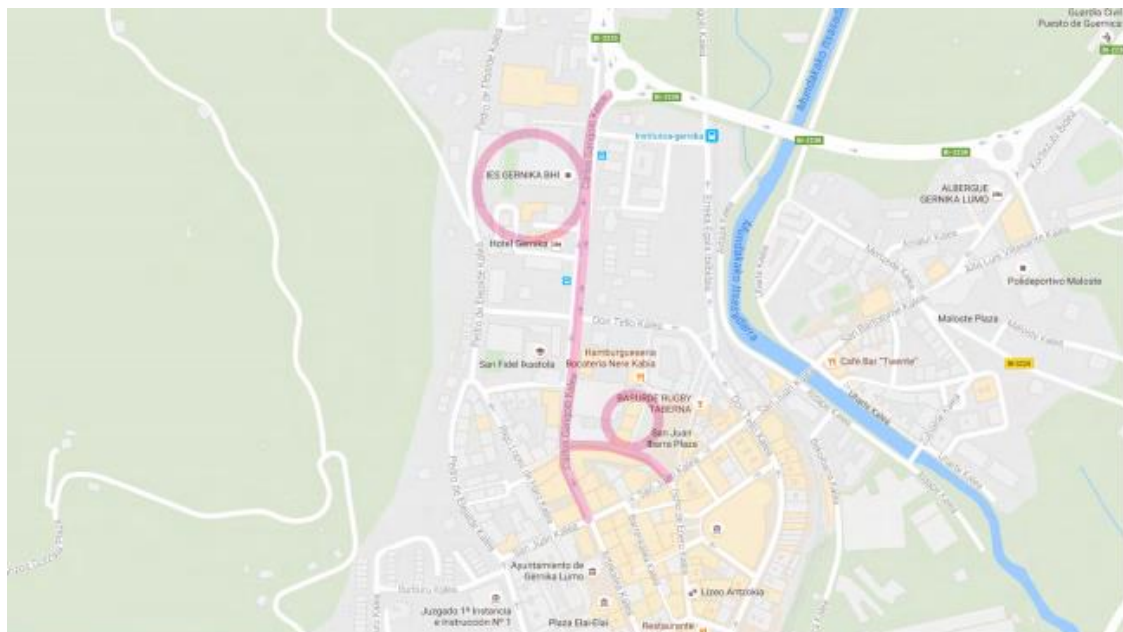
Udalerria: *GERNIKA-LUMO*

Ibilbidea: *Institutu ingurua*

Kalez kale:

Merkatu plaza, Urkieta kalea, Carlos Gangoiti, eta Gernikako Institutua

Planoa:

Udalerria: *GERNIKA-LUMO*

Ibilbidea: *Seber Altube ikastola*

Kalez kale:

Seber Altube ikastola, Europako Parkea, Allende Salazar ikastetxea, Mestikabaso, San Frantzisko Parrokiaren ingurua

Planoa:

